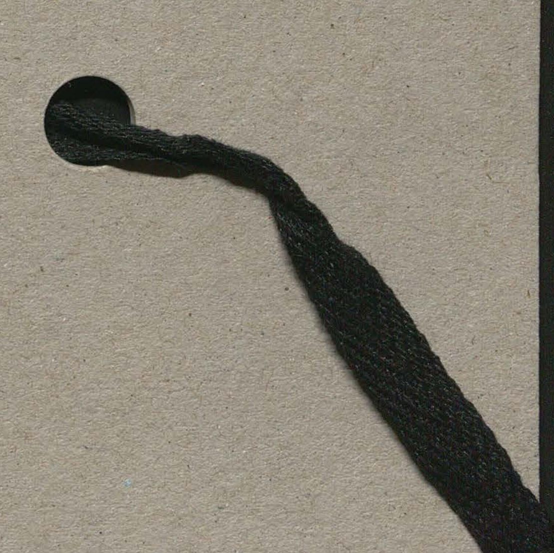
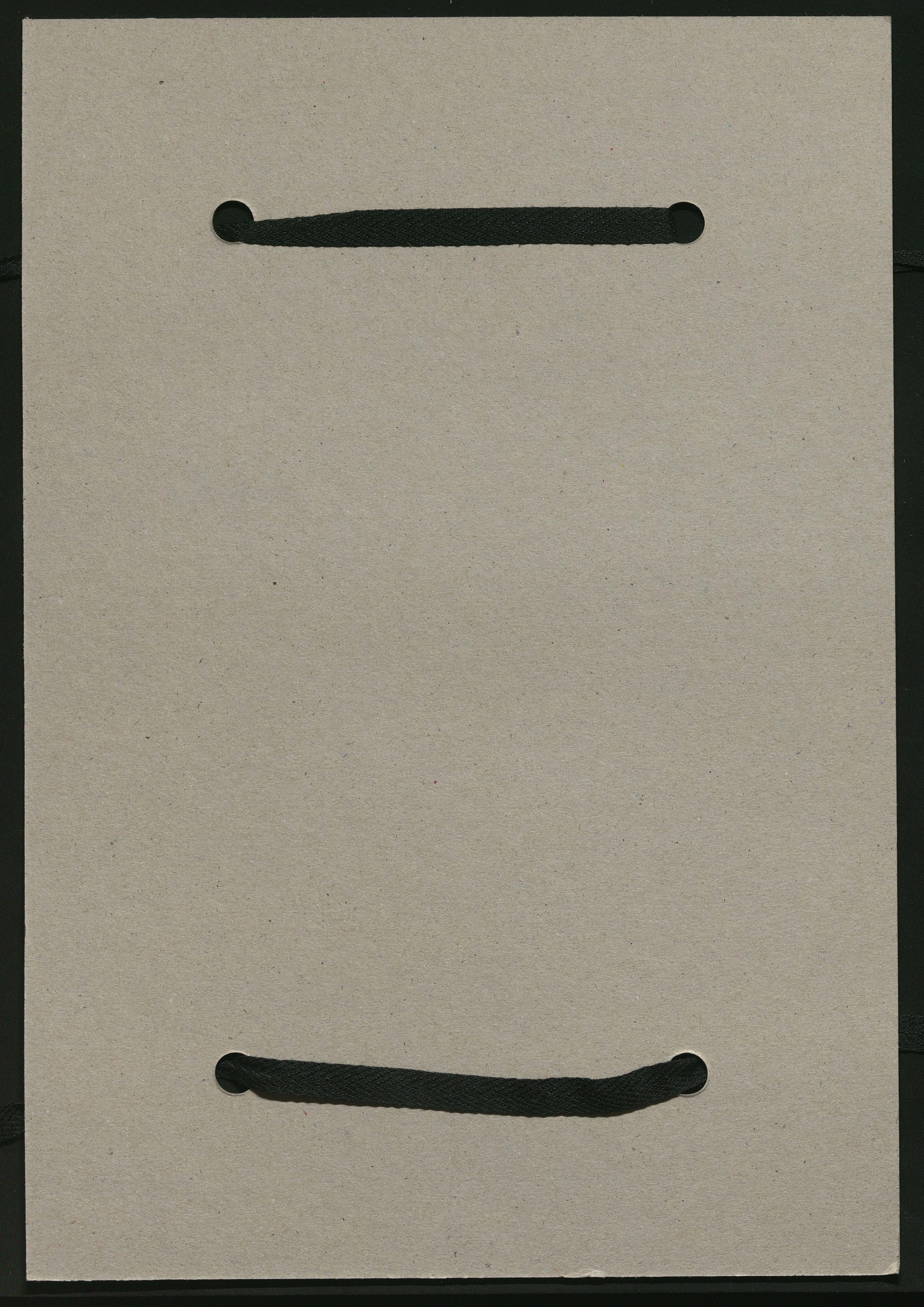
IV

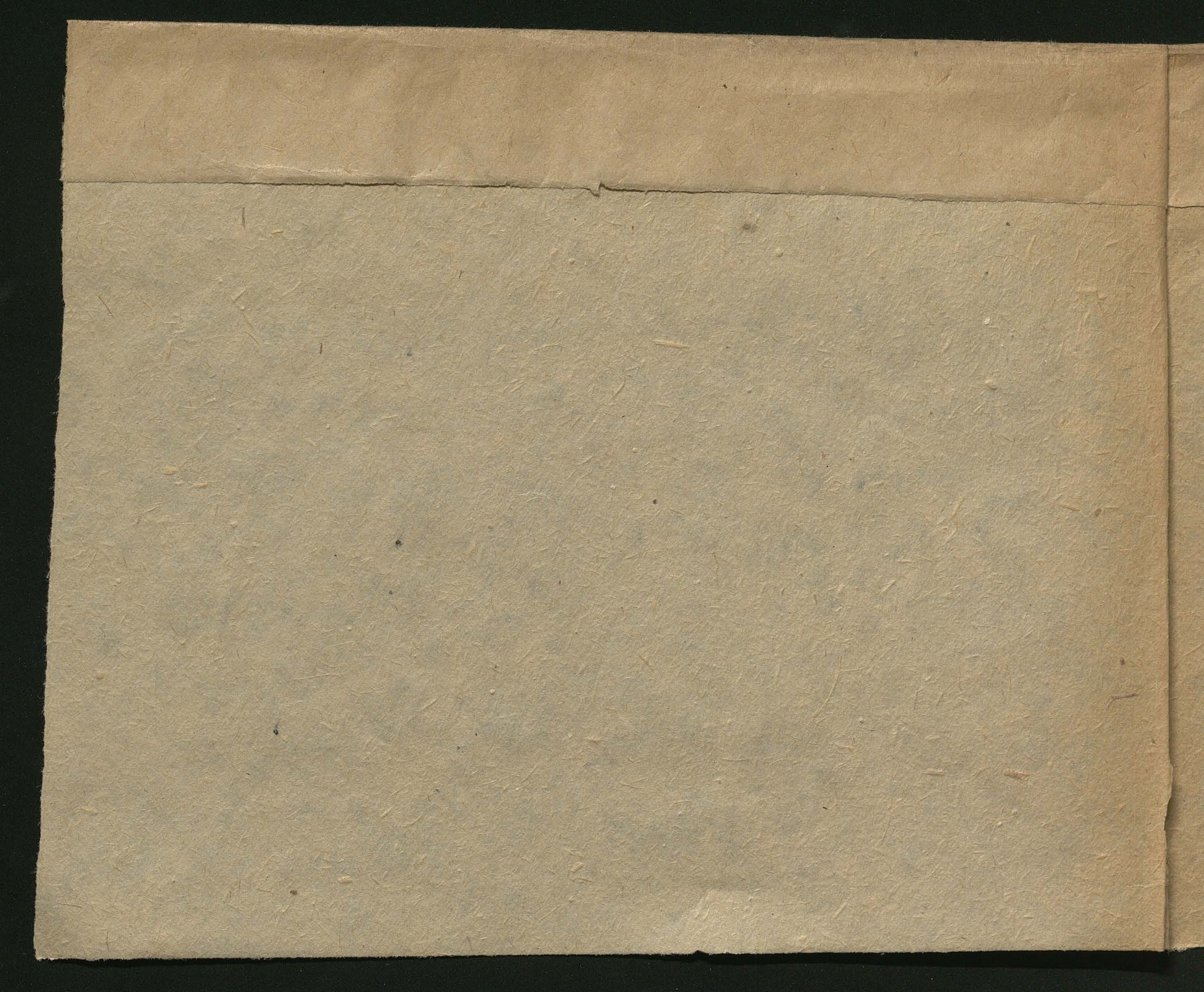

Pawlicki Stefan.

Notatki z dzieł H. Spencera.

26. X. 904.

8417

a 1

Żywot Spencera =

Lata młodości. Ur. się Herbert Sp. 20 kw. 820 r. w Derby - z rasy czysto angiel: i w wieku Anglii, gdy wykształ: stym. współczes. ma uczon: pochw. ze Szko. jak John Stu. Mill Carlyle, Ruskin, Macaulay, Sir William Hamilton. Tyl. Darwin był, jak on, czysto angiel. rasy.

Rodzi. Sp. zajmow. się oddaw. nauczycielst. Dziad, ojciec i jed. ze stryj. byli uczony: Matka była miła i dobr. osob, dumna ze swego życia, ale we wszę ... żeb. ... jego dzieła. Za to ojciec był bard. wykształ. i samodziel. myśl. człow; ... w ... umysło. Jako uczony, a prowad. szkoł. w Derby od dawna - ... wyrab. w młodzi. pamięć ... ich w myśle. i spostrzeg. i rady. ... Syn przej. ... zaród. ... nie był we wiele ... tylko w dziełku ... o wycho. Dla sł. zdrow. zacz. późno chodz. do szko: i ... pod ... stryj: ale w tych szkoł. ... ... nie ... brak. uwagi, ... nieszcz. ... się ... pam.

Her. Spen.

Herbert Spencer von Otto Gaupp 97 Stuttg. Fromans Klassiker der Philos.

Der Sinn des Daseins. Streifzüge eines Optimisten durch die Philos. der Gegenwart. Von Dr. Lud. Stein. Tübing. Mohr - Leipzig 904 p. 272 sq: Herbert Spencer u. sein Schwanengesang

Höffding, Gesch. der neuen Philos. Leip. 96 Reisland II. 506 sq.

Ueberweg Heinze Grundriss I. 2. w ...

Uchodz. za chłopc. oporneg. w ~~[illegible]~~ swoim. Za to uczył

się mnóst. rzeczy ze szkół: np. z rysow: [illegible], który także

rozwin. jego pasye do zbiera. owad. i roślin i pozwal. mu

przychodz. na lekcye przyr. w któr. rob: z ucz. z oblacej: experym.

fizyk. i chemi. Wkrót. młod. Herbert był zaproś. mu. uczyć

w klasie rob. experym. na [illegible] = i jako malec mógł

przysłuch. się do dyskut. które stale ojciec jego z tymi prowadz. o przy-

rod. i polity. = Ojciec był sekr: towa. filo. w Derb. - miał

sięk. [illegible] [illegible] mnóst. czasopis. w któr. chłopak rozczytyw. się

Relig. wychow. jeg. było bard. ścisłe. [illegible] był ścisły.

chłopc. musiał uczyć się mnóst. wiersz. bibl. [illegible] psalm. na

pam. - rzecz. właśc. nielub. i co mu później zbrzyd. wykon.

[illegible]. Jego rodz.: byli metodyst. ale później ojciec

przeszedł do kwakrów - syn w niedz. chodz. z ojcem na

nabożeń: do kwakr: a popołud. z matk. do Kaplic. metodyst.

Było tej dobr. [illegible] i [illegible]: ten dysons: międ. dogm.

w domu rodzic. = później u jej indyfer. religii.

Gdy miał 13 lat, wyprawiono go z domu. Zam. do jakiej- intern.: oddano go do jedn. ze stryj.: Rev. Thomas = który był prob. angielsk. w Hinton = Był wyjątko. liberal. i bard. oddan. pracom społecz. [illegible]: w ruchu chartyst.: - który wyczerp. jego siły i zdrow. pod czas: Stryj i brat. [illegible] się [illegible] z wyjąt. jedn. kwest. która była jednak ważną. Herbert miał pod opiek. stryj. przez trzy lata odb. kurs przygoto. do uniw. w Cambridge bo stryj dbał o to wykształ. które sam kied. pobier. Ale Herb. niedbał o ten stryj.: Z Derby mało przyniósł wiad.: w tam. zwłaszcza u stryj. tych nowy wszystkie [illegible]: także fran. język. ale w tych przedmio. nie rob. żadn. postęp. bo pam. jego językow. mów. była niezdol. do uczen. się słów oderw. i ona tyl. zachow. dobr. zat. myśli. Za to wystar. jeg. dedukcyj.: umysł się potęg. przeważ. swoich współczes. w tej szkol. przy: w naukach matem. i mechan. Po trzech lat. tych stud. przygoto. oświad. stryj. że na żad. uniw. nie pójdzie i do domu powró. gdzie na wsi. [illegible] przez rok cały samo. kształ. się dalej. i obiera. co mu było potrzeb. się. Gdy miał lat 17, wyprow. ojciec się. [illegible] obrad [illegible]

jakiś zawód i syn zeb. drugi. ojcu, przyj. posad. ucznia
pomocnik. w tej zer. szkol: elem: do któr. uczęsz. sam uczeń
w Derby i swat. powodz. Tam trzy mies. pełn. wzoro. swoj. obo-
wiąz. i z wielk. powodzen. — w lecie r. 37 = (miał wted. let 17)
zdecyd. się, że porzuc. w tej karyj. i zadowol. się go. ojcu — gdy
wielk. oblężn. i wszyst. widoki przeczu. go do kaiser: inżenie.
Tam. wtedy jego ojcz Charles Fox budow. wted. kolej
z Londy. do Birmingh — zakład. wted. pierw. kolej. wszyst.
w Ang. — ofiaro. młode. Herb. posad. w swem przedsięwzięci.
a ten przez rok pracow: nad wygotow. map., plan. i ded.
W jesie. 38 przeszed. do kolei Birmingh. — Gloucest.
i pozost. tam 1½ ro. Tu tam rozstrzyg. swoj. zdol.
matem. i pisał. do czasopis. inżenier o róż. metod. techni.
wynal. nowy. rodz. Velocimetru do próbo. szybko. lokomo.
W drugiej połow. 39 r. głów. przecz: na otwied. pol. a
odkryw. róż. skamieniało. bad. geolo. wedł. Sir Charles
Lyell'a przygoto: zapozn. się po raz pierw. z teor. ewolucyjn.
Lamarck'a — zbijan. przez Lyell'a — Sp. brał sto. Lam.
Było już wted. poprzedn. Darw. w pew. mien. blisk 20 let wcześ †

† opłaci. swoj. dziś z opowie-
wszej.

26.X.901.

Lubił Sp. inżenier. zajęć: ale nie przedstaw. one stał. przyszł. bo spekula. kolejo. wówcz. powszech. z dzikiem namiętno. oraz. doznały sut. odstręcz. więc. oraz. mow. urządz. itd. na bruku. Przez kil. lat miał po kolei zawod. lub bez nieg. obyw. się musiał, choć zaw. miał zam. wytw. w now. zawod. Wolu. chciał. posnię. nauk. przeszed. o zebra. olbrzym. wszędzie.

W kwiet. 41 wraca. bez zajęć do domu rodzic. i przesiedz. tam dwa lata – zajmu. się wted. botani. – dużo rysow. robił wynalaz. modelow. w glin.; także polityk. agitac.: się oddaw. – o zniesie. głosow. było to oczy. chartyzmu =

W lecie 41 wiedz. u swej. stryj. w Hinton – i modelo. jego biust – pisał wted. pierw. swoj. artyk. do niezn. „O właśc. sferze działalno. rząd. =

Na wiosn. 43 przenosi się do Londy. szukaj. zawod. – znowu w górę poszły przedsiębior. kolejo. i Sp. powracaj. dalej jako inżyn. kolejo. – oraz. ma 50 podwład. = w r. 46 wziął patent na wynalezio. przez nieb. maszyn. do szytów i heblow. – ale nie zwalczył odrzuc. aby paten. zwrotków = powrócił na zawsze zawód inżyn.

Herb. Spen.

Inżynierstwo zarzuc. się w r. 48. Obiera zawód literacki: Został poddredakt. „Ekonomisty" – tygod. najbard. wpływow. w tym kier. Miał mnóstwo wiadom. ustnych – a dużo wol. czasu do stud. W ciąg. dwóch lat najbliż. wykończ. swoje pierw. dzieło: Social Statics. Przez nie zawarł stosun. przyjaźni z Huxley'em, Lewesem George Elliotem (miss Mary Evans) – późn. Tyndalla John Stuart Mill'a, George Grote – Hooker'a i wielu in. Z Carlylem pozost. stosun. który późn. się zerwał:

W ciągu 8 lat nast. (od r. 50) ogło. jeh. 20 Essays – który. dochód pozwol. mu porzu. w r. 52 redakcyę Ekonomisty i odd. się wyłącz. wykończ. wielk. dzieł. filoz. z który. się wsiąt odnow. Ale przedt. napis. i ogło. Psychol. w r. 53 – która miała niepospoli. jak na owe czasy zalety ale zrujno. mu zdrow. – Przez 1 1/2 r. nic rob. nie mógł a pozost. późn. bolesn. cierp. chroni. – (~~atony~~ bezsenno. i ~~rozg...~~ trudno. trawien.) – Był przez ciąg. dyeze wróżył jako tako do ich ale niemógł więc. pracow. nad 3 godz. dzie. Stąd tyle polecań w Etyce: dbać o zdrow.

9.XI.904.

a 4

Herb. Spen.

W r. 58 przyszła mu myśl, że prawo ewoluc. które pierwot. odkrył dla dziedz. biolog.: może być rozciąg. w prawo uniw. Kosmi. pod które podciągn. można wszystk. nau. specjal. Myśl ta opanow. go zupeł. ale zdaw. sob. spraw. że zrealizo. jej wyma. przynajmn. 20 lat = a mało było szans: publiczno. wzrosła = jego pisma nie rozchodz. się nakład. znaleźć nie mógł na dzieło które obliczał na jakie 10 tomów przypuszcz. odrzuć. — może że oczy jego nie ~~przyjęło~~ pokona =

Ale oraz w sob. sił i postanow. zabr. się do pracy = majątek swój ~~[illegible]~~ osob.: zjeść podst. doro. zysk. na wydaw. publi. które się nie rentow:

W lip. 58 prosi John Stuar. Mill o pomoc aby wszystk. porad. względy = ustaw. się za nim przyj. Mill: = Huxley, Fraser, Hoover, Tyndall, Latham — napis. nazw. mieszcz. ale więcej nie udało się, pomoc. przez jego wsp.

Wreszc. postanow. przez subskryp. wszystk. środki i ogłosił Prospekt — barw. wizji: nad wykon. tego dzieła przez 35 lat zmuszony był trudzić.

Pierwszy zeszyt First Principles ukaz. się w paźd. 60 i co kwartał. nowy ~~[illegible]~~ zeszyt. = w czerw. 62 dzieło było gotow.

Koszta nie pokryły się =

prof. Youmans pis. 24 sierp. 62 gdy go pow. do wyst.
w Ameryce = że książki nasz Sp. nie przyjęto – a drug. przyjmował.
z pierwsz. wydan. 500 ex = a po 9 lat było jeszcze 300 nie sprz.
Tyl. Social Statics w ciągu 11 lat sprzed. się – ale Sp.
nie miał odr. zysk. z now. edyc. O edukacji " wydał 500
ex. a sprzed. tyl. 2400 = pod. rzeczywiście książki. Który
miał w komis. jego książki – dużo Sp. stracił około 500 dol.
Um. stryj jed. zostawił sched. dozwoli. mu dalej druk.
Zabrał się do trudów: ale w jesie 65 oświad. subskrypt.
że wyczer. publi. bo nie ma pien. Stracił był około 24000 zł
na swych publikac.

Przyszedł – Mill – Huxley, Lubbock – Darwin – prosił
w r. 67 nie... wyjątk.: nowe pomoc. na koszt druk.
Wtedy zajęli się nim Amerykan. Livingston Youmans
– co zrob. dla niego w Stan. Zjednocz. – zebr. 7000 doll.
a część tego kom. od książek – ...
Youmans + 1887 – co zrob. Sp. z pieniędz.?!

Herb. Spen.

Sp. był bar. wzorul. dow. emeryk. i przyrebł, że po zrów. dług. ~~prost~~ za druk.
rozt. obró. na cel publi. Nej. tzred sekret: po niew. wykołat: ze nky.
tyt. nie przerwa. rob. i pozz. wydaw. materj. Socjoli = Descriptive Socio-
logy — Ale fraczo. nowe traci i zaniech. dalsz. publi. po 8ej cz: dodałbym.
jakie 45000 kor.

Uwagi te były potrzeb. dla odpow. niezastur. zarzut. p. Dühringa
który robi Sp. w swoj. Hist. filo: jakob. eksploato. wsz. relig. ameryk. i t. p.
z wsz. jedn. i wytwarz. sympat. emeryk. i wsza: znajd. w sam. Angl.
najbard. zaś w Fran. poprz: się jego stronę: majątko. wyprowad. i naw.
dowodzi do pierw. dobroby. na stero. Ze to wrzeczko. jego zdro: do tej.
stop. że naw. trzeb. godzi dzienn. pracow. nie mógł, jak nigd. był
postarow. i były trzech. miesią. naw. lata, gdy nic zgoła rob. nie mógł
Ten wzg. trzeb. podziw. jeg. wytrwało. że dokon: wielk. dzieł. który napis.
10 tom. i jeb. 6000 stron - jest to tej. dodany jego pisma postron-
i 2 tomo. entolio = otrzym. wspania. sprawiedl. po ostatn. który od r. 33
tyi. kied. ukaz. swoj. Studio: (w pierw. wyd.) 1853 angl. rozw.
Energii jak. że 50 jeszcze. lat z zdrow. wsprow. a wypracow. tom.
filo. Syntety. do której pos. druko. w r. 1860 - to dopiero ...

Gdy już książ. Socyol. kończ. się ani stab. i blisk. śmierć. że postanow.
zmienić całą tę pracę, aby ogłosić Etykę, która miała być uwieńcz.
dzieła. Żeb. wrz. choć coś z niej wydać, ogłosił w r. 79 Data of
Ethics — tłum. przez Kierlowicza: Zasady Ety. – r. 84 w Warsz.
i dalsze uczyn. bo siły jego ciągle upadał. aż do r. 86, kiedy
kon. jeg. wydaw. się bliski. Ale powoli wraca: znowu do sił – między
wyd. dwa tomy Ety: szczegółowe – a pot. zabr. się do księgi.
Socyolo. – W głów. zary. mog. dział. jeg. uważ. ze skończ. całej.
siedmnastot. rozdział.

Większ. część tego życia uzupełniał a przed. czasu. przepęd
w Londy. – lub pod Londy. Gdy nie był przykuty do łóżk. chodz. co dzień
z niezłom. energ. do swego klub. (Athenaeum) gdzie grał
w bilard i rozmaw. ze znajo.: Wszystk. się interesow., o wszystk.
dyskuto. – czyt. stanow. i gwałto. – nie znosz. oporu: – stąd zerw.
z Carlylem – bywał tak.: po domach zaprzyjaźn. i chodził w
teatr. zwłasz. na oper.: Nie był żon.: bo prof. wypowiadał. – go
w młodo. nie udał. się – [illegible] był. bard. niedog. małżon. –
Zresztą dla filoz. lepiej, gdy się nie żenią – choć mog. być szczęśl.

9.XI.1904

6

Herb. Spen:

Ostat. dwa lata prze. swyj. przeped. w łóż. – Swój Test. filoz: – Facts and Comments ogłos. w maj. 902 – ale cała książ. złoż. z rozpraw: dyktow. sekret: + 8 grud. 903 = spalo. 16 grud. Autobiogr. doprowad. do rok. 1893 = rok. dzieś. ogłosz. pod kon. w marcu 904 wedł. życz. nieboszcz: Porżnie zawier. przeszło 1000 str. druku w 2 grub. tom: a pracow. nad nią jak. lat 14 ostat. swoj. życia – mnó. sob. wyjęt. 2 lata. trud. było pozało. dyktow. i zestaw. tych notat. Jest to jak mówi jego histor: przemyśl. Nie jest to biogr: bo życ: jeg. było jednostaj. mało ciekaw: lecz dokład. opis warunk. i fakto. wśród któr. rozwij. się jego myśl filozo. i powstaw. jego dzieła. Tylko te. wzgl. zaciekaw. wzmian. o współczes. z któr. się przyjaź. lub któr. cenił, ale któr. głębo. wpływ. na ciem nie wyjaśn: Był zbyt samodziel. natur. Wyjści. to przedmyśl. jego podró. Odtąd ani ostany a ale drunctor. bez – pracow. a wśród. jedn. przy. prosy. czysł. każd. podró. była perturb: Odysz. jedn. te podró. dla zdro: Raż w r. 1853, aby pozbyć się cierpień, który nabaw. się przez nieumiark. praco. nad psycho – Miał lat 33 i wyjech. z przyjac. Lott ześ Szwajc: i bawił tam – ale biegali jak warjaci: wdzierali się

na kat. góry – a rezult: było chorob. cierpien. senn. z któr. wyszł.

wspomn. reszty życ. – zamiast wr. nieb. wylew. zły humor na Szwaj:

i dlatego warto. wspomn. krajobr. Także dla Renu niesympat.

Druga podróż zacz. 1 mar. 68 kied. miał lat 48 – do

Włoch – ale duch. nie nie korzyst: więcej wiedz. wartości: zatem

któr. poezji miał wyprzed: – w Neapol. słysz. zaczej

wdrapan. się na Wezuw. podr. zmęcz. – Pompeji nob.

mniej. wraż. – Rzym zaś: – listo. dla niej nie ztk:

Podr. w Rzym. od. jenn. tylu nad papież. dobr. O. Szczep.

któr. wraż. unosił po anioł. i Boża na spektr. gorącz.

ale wogół. wyraż. się niekorzyst: o dzieł. malar. wartości na

Raf. i Mich. Anioł: Chociaż po Włoch. czuł się lep. na zdrowiu

nastrój tej podróży. i tamtej. to powod. do dalsz. spokoj.

życia któr. wedł jego zdan. było szczęśliwsz:

W sierp. 82 – gdy miał lat 62 począł. do Amery –

mówił bez. zwykłego:

W r. 56 odwiedz. Wiktor Hugo w Guernsey

15. XI. 904.

7 a

Herb. Spen.

Wykł. Krytycz. ~~filozo.~~ nauki Sp. musi być wykład. ogólny. niesłychanie treści: jego Systemu filozofii syntety: a jak sam przerwał dzieło swojego życia.

Syst. filozo: synte: wypada się na 5 części, czyli 31 rozd. które w ostatn. wyd. swoj. wypełn. 10 tom: Każde część podziel: prócz tego na paragr. któr. num: ciągn. się w nieprzerw. porząd. poprzez całą część bez wzgl. na rozdz:

Nowa numerac: paragr. zaczyn. się zaw. z nową częś.

I. Pierwsze zasady = jed. tom = 2 rozdz. § 194 = First Principles

II. Zasady Biologii the principles of Biology = 2 tomy
rozd. 3 – 8 §§ 1 – 376.

III. Zasady Psychologii – the principles of Psychology – 2 tomy
rozd. 9 – 17 §§ 1 – 540 –

IV. Zasady Socyologii the principles of Sociology 3 tomy
rozd. 18 – 25 §§ 1 – 853

V. Zasady Etyki the principles of Morality (Ethics) 2 tomy
rozd. 26 – 31 §§ 1 – 476 =

Ułatwien. do studyow. teg. potęż. materya. ogromn. wypełn. jak. 6000 stron — jest tak-zwany Wyciąg, Epitome = zrobio. przez F. Howard Collins'a = a uznany przez Sp. za autenty. jak sam zaręcz. w przedmo: napisan. do teg publi.

Wyszła po raz pierw. w r. 89: An Epitome of the Synthetic Philosophy by F. Howard Collins — 2ie wyd. niezmien. 90 w Lond. Williams and Norgate = Późniejs. wyd. mia. 5ie zost: pomnoż. o kil. rozdz: bo Sp. tymcza: wyd. druga częś. swoj. Ety. i trzecią. rozd. Socyolo: Ta publi. miała wielk. powodz: jak świad. kilkakrot. wyd. angiel. w Angl. i Ameryc = przy tej ukaza. się przekła: franc: rosyj. niem.

Myśla przewod. p. Collins'a było zredukowan: pierwot. textu do jedn. dziesiąt: czyli 6000 str. do 600 a ułożo. teg. wyciąg. ile się dało własn. sło. Sp. Rzecz cała udała się dob. jak poświad. sam Sp. i uznany tegoż spos. nie tylko do czyt. o filo. Sp. lecz raczej ułoż. jeg. własn. słow: które ułatw. przegl. cało. i rozumie. wzajem. stosun. do każd. częś: do całości. Ponieważ: skróce. przew. co treści. bo w przecię: 10 ~~wiersz.~~ stron. pierwot. text: skurczy. się do 1ej stro: przy czem kolwie. materi: wielko. zost. odrzuco:, ale bez tej ostrożności. plan nie da się przeprowadzić. —

16 XI. 904

8 6

Herb. Spen.

Oczywiście należ. przez „Syst. filozof. syntetyczn.", który pomimo 10 tomów
swoich stanowi właściwie jedn. książ o 31 rozdz. - nazw. ich jedna poprzedz.
wszystk. tomy = bezwzgl. także jego dawniej. rozpraw. tak zw. Essays
czyli Science - teoria i też pol. polityki -

Polecam jedn. przekł. franc: głów. dla tego, że zaopatrzon. każd.
z trzech tomów (Alcan - bibliot. de philos. contempor.) w obszer.
wstęp: i krót. wykł. systemu, cokolwiek inaczej zestaw. niż w wyd. Sp.
trzy tomy Essais de Morale, de Science et d'Esthétique - traduits
par Burdeau Paris 77 - 79 (Germer Baillière później Alcan)
zawier. w 1^{ym} tom. Essais ~~sur~~ le ~~Progrès~~ - 77 - krótki wykł. systemu: a
~~bezw~~ jeszcze obszerniejszy, oraz porówn. Spen: z Comtem znajduje się w franc.
przekł: Les premiers principes - par Cazelles Paris 71 = ibid.)
Introduction I - CIX =

Ewolucya jest to wyraz magiczny, tłumacz: wszyst. a przedewszyst. ~~łączący w sob~~ ~~wszelkie~~ do najpierw

zagadkę kapital: ~~związa się~~ po co żyjemy? Ludzko. wnuka. rew.

odpowie: na to pytan: jedyn. w swoim rodz: Dzisiej odpowiedź brzmi

powszechn: żyj. na to aby się rozwij. A że rozwój przypuszcza przejście

o mniej doskonałych form: i przeciwnie: o form. jeszcze doskonal.: będzie

on postęp. wzrost. urzeczywistn. coraz dalsz. a wznioślejsz. plan.

Ziarno pszeniczne rzucone w dobrą glebę i wydające plon stokrotn.

ziarn: gorczyczne. najmniej. z wszyst. ziarn, wyrastające w krzew

potężn. w którego gałęzi. mieszkają ptaki nieb: za to obraz. biblij.

rozwijającej: ... tych, którzy się nie uczą: o biblii – a chodzi

w Bibl. mowa o ~~obrazy że~~ Królest. boż. i każd. w inn. form. wyobraż.

rob. Królest. boż. na ziemi – zgoda jedn. powszech. pokój. Na to

że wszyscy proszą: nadejdzie: tego królest. i że wszelk. zdarzen.

do niego. jest postęp: A postęp to ewolu: formy mniej rozwin.

w ~~...~~ doskonalsz; ptaszek mniejszy. naprzód: w pełn. kwiat,

jajka o dość pędzących. kiedy w boga: przedz. organizm. ptaszyn.

To za obrazy wszyst. rozwijan; przemawiaj. do każd. duszy a ptaszo. +

2) Drugie święto. Spra. że ~~...~~: jak na Zo. przepadł. ewo

+ która przyczyn: dzieje ostatn. formacyi tego dla nas upragnion. rozwoju, może być pewny, że zostan. ... przyjdź: Toteż nie należy się przejmować. 2)

23.XI.904 9 a

Teiche

Pojęcie ewolucyi jest zasadn. i główn. w syst. Sp.; (jeżeli a nazwa jej Herb. Spen.) ~~ta jest prede-~~ ~~kakrzej przestank~~ jego syst.: że ~~ostat~~ odłącz. się zgoła ~~wsz.~~ nie da, warto zbad-
znaczę: wyra.: i rzecz przeci. oznaczyć. Wyr. używ. się w szkol. Leibnize-
Wolfa i oznacz. albo rozwój psycholo.: (wewn.:) monad. alb. wszelk.
organiz. powol. rozwój, któr. w zyst. oczyw. nie powstaje ni ginie, lecz
wciąż: rozwij. się i zwij.: (evolution - involution). Wiedz. naoch.
ni inaczej. szkoła ta ani sam założ. Leib. nie znał wyraz..

Kant posił.: rozwoju wszech.: nazw. do powst.: ziemi z pierw.
nebulo. i do powst. życia na ziemi a to kosmicz. „Entwickelung", która
pojęci. Heg. odrzuca, zastęp.: rozwoj.: logicz.-dialekty. — das Fort-
schreiten des Geistes ist Entwickelung (Encyclo. § 442). Obok
filozo.: Heg. któr. w pierw. poło. 19° stul. repre.: postęp i rozwój (powsz. ducha bezwzględ.) -
zakorz. i u nas. szkoła Herb. wprow. ewolu. i inwolu.: poję.
w życiu duszy - Volkmann (Lehrb. d. Psycho. I⁴ p. 460) -

A w najnow. czas. rzecz. ewolu. w Niem. przedstaw. niby to tako duch.: ani.: w zastęp. rozwoj. fizycz. organiz. jest Wundt -
Die phys. Entwickelg ist nicht d. Ursache, sond. vielmehr d.
Wirkg. d. psychisch. Entwickelg = (cat. iszcz.) Gr. d. physiol. Psycho.
II⁵ p. 547 - Alle organ. Entwickelg ist ein psychophys. Vorgang (ib.) p. 550

Ale obok teg. ~~panlogię~~ psychologię. rozwoju (u Herbert(a)) i panlogię ~~rozwoju~~ u Hegla i psychofizy. u Wundta pamięć. ini. rodzaj ewolucji organizm. przechodz: bezustann. prawd. że po dług. epok. jedn. w drugie. Ten transformizm, wcząd. ~~utrzymyw.~~ wznowion. przez Eraz. Darw. (Zoonomie) i Lamarck.a (Philos. zoolo. 809) - na razie przeciw. opar: podstaw: stał się głośny. od r. 59 kied. Charles Darwin wnuk Erazma - ogłos. swoj. książ. On the origine of species - Przyjś i rozwinięt. przez Haeckle - (d. Welträthsel) i Krause'go - stał się on kard. nieomyl. większ. zoolog: wiarą: w postać i rozwój życia na ziemi wedł. praw ciągł. rozwij. się z niższ. form do wyższ: Że ta ewolu: jest pozbawio: jakichkol. poważ. dowod. a obfituj. w dowol. przypuszcze: utrzymyw. stale od r. 65 - kied. dysputo. o tej teor: z Dohrnem = drużyn. dyrekt. insty. zoologi Stacyi aquarium w Neapolu = a wreszc: z ostat. publi: że poważni zoolo: hypotez. lub przesłan. b niepewn., jak Weissman lub ~~wątpliwości~~, jak Fleischmann = die Descendenztheorie Leipz. 901 = zob. także d. Weiterentwicklung des Darwinismus von Francé = Odenkirchen 904, Breitenbach Recenzya tej pracy w N. Fr. Pr. z 10 listop. 904 kon. się temi słow: : Można każde badanie bardzo z zwarcem przyrodnikom #

\# i biologom postaw. zadan. Kapitał: (d. pierwotn. Aufgabe) żeby wszyst. owe patentowane twierdzenia nau: które nau. uważa za bezpodstawne, wyrugowali z świadomo. ludzkiej; ale nie żąd. się od nich, żeb. każdy z nich po swoje. rozwiąz. zagadki Kosmosu.

Herb. Spen.

Jak wygląd. ewolucyę u Sp.? Poniew. Sp. wykład zasady ewolu. rozwija
się w dziele „Pierw. Zasady“ czy. I tom. Syst. filozo. syntet. a ten ukaz.
się w r. 62 dawno. zaś dzieł. o powstan. rodzaj.: wyszło w r. 59, zupełn.
panuj. przekon. że pierwszeń. chronolo.: jest po stron.: Darwi. a Sp.
tegoż hipote.: biologi. rozszerz. w formuł. ogól. kosmologii. tłuma.:
nie tyl. rozwój zjawi.: od pierw.: nebulo. aż do zjawie. się życia organi.
na ziemi, która to epok.: Darw. zoolog, nie zajmo. się, wszelk. lecz
i rozwój społecz. rodu ludz. czy też umysł. [illegible], [illegible] także wszystko ze
dziedzi. nauko. uprawian. przez D. Ten zwrot bez zalet i oporu
wynieś. Sp. wśród poprzedni. swoich a Sp. stając. formuł. swoj. uważ.
za donioślejsz. od formuł. D. i za ogólną, tłumacz. wszystk.: zjawis.
kosmi. Nie wchodz. w kwest. czy też różn. co do pierwszeń. formuł. należ.
uzna. że Sp. ma raczej w pierwszym rzędzie pierwsz. a Dar. to przyzna.
Należ. się ta sprawiedliwo. Sp. zrobi. my to, co zrob. D. względ. formuł.
Sp. ze wzgl. zasług i badań. nauko. ustosun.

Należ. zacz. przeto od ułoże. formuł. i ustaw. jej bezstron.
Gdzież ją znajdz.? W pism.: poprzedz.: publik.: Syntet. filo.: wiersz. ona
się zjaw. ale ciągle. w form.: ostatn.: Ani w 1ym wyd. „Zasad pierw.“
które ukaz. się w r. 62 nie jest ona zupeł. gotowa: Dopie. w 2im wyd.

nadał jej ost. to brzmien. któr. uważ. za najdokład. i ostatecz.

Zob. les premiers principes - trad. par Cazelles - Paris 71
Alcan i nowszej.

Jest porząd. zeden. zbed. drog. lub mów. ściś. Spen. ewolu. tej formuł. ewolu. i towarzy. jej rozwoj. od pierwsz. zaw. jej w stow. ento. koło r. 53 aż do skrystaliz. się w r. 64 (kwiet.) w arty. Klassyfikacya nauk - a w tej ostatecz. formie weszło to prawo kosmicz. najogól. do nowej edycji Pierw. Zasad i pozost. W 1ej edy. z r. 62 prawo to brzmi. inaczej, rozwlek. mniej dokład. Jakkol. pozn. jest zaden. wspomnie. rozw. jego na okres później. a teraz wyłoż. prawo ewolu. w ostatn. najpoprawn. formie: jak go wył. w drug. [illegible] pot. uwydat. rzecz.:

Najpierw par. słów o samej książ. wył. 1ego tomu Pierw. Zasad. Rozp. się na dwie części: Pierw. nat. tyt. To czeg. pozn. nie moż. (the unknowable, d. Unerkennbare), drugi: to, co się daj. pozn. the knowable - d. Erkennbare) - pierw. rozd. podziel. na 5 poddział. (w fran. chapitres - w angiel. ~~bez~~ drugi na 24 = ponumero. także liczb. ~~[illegible]~~ i mają. nazw. tytu. = oprócz tej. liczb. paragr. z arab. cyfr. ciąg. się od § 1-194 przez cał. dzieło. Tu zaś rozr. uważ. się ogól. pierw. w sto. [illegible]

W tłum. fran. rozdz. uważ. się trzecią. ja zaś dwie części = z któr. 1a podzielo. na 5 rozd. drug. na 24 = licz. § 1-194 = ciąg się przez cały tom = w ang. wyd. za dwa rozd.

30.XI.904.

11

Herb. Spen.

Pierwsz. rozdz: Któr. zajmuje się stosun.: wiary do wiedzy, ich ostat. pojęcie, i przyczyn. pochodz. ich, teraz nie możem. się zaj.: Wolimy zacząć od 2° rozdz: czyli od tego co poznać można. bo tem wyłącz. prawo ewolu. Któr. pozn. przyg.:

Drugi rozd. Któr. wyprzed. rozw. książ. podzielo. w tłum. franc. na 24 rozdz.. a w oryg. ang. na tylko podrozd. aleb. zachow. jedność rozdz.: Któr. ma tyt. ogól. the knowable = objaś. filozo: jako doskonała: zjednoczo. wiedzę czyli sprowadz. wszelk.: wiedz. poszczegół. do jedn. najogól. niewzruszo. wyższ. dane filozo: t.j. fakta pierwot. (§ 39 sqq) lub postul.: a te sprowadz. się do odróżn. objekt. od subjekt. i jaźni od niejaźni - za Któr. zostaj. jakaś niezna. potęg.

Jest dalej postul. że owa nieznana: X = coś bezpośred. ale pośred. wyższe: jak. stał. wpływ na zjawisko: ... (nasze je.) a myślen. nasze Któr. jest przedewszyst. relacyą, pomięd. dwu rodzaj. stosunk.: jedne następu. po sob. w ten sposób, że następ. ich nie daj. się odwróć. a następ. po sob. w odczu. poz. i czas. - ... ostatnie - obok sieb. w ten sposób że daj. się lub ogół. ich przestrz.: w ogól. poz. odczu.: przestrzeń. Znany zaś przestrzeń przez umożl. się obszary jakiegoś ... - stąd podwój. pojęć. czasu i przestrz. - jedn. bezwzgl. - drug. względ.

Z temi pojęc.: tylk. się dalsz. poj.: materyi, ruchu i siły — tak
ić wedł. Sp. główn. poję. i postul. pierw. znajdz. się w świadomo: jako
najw. pojęć: przestrz. czas. materya. ruch, siła —

Od wyniki pierw.: owej niezn. ~~siły~~ przyczy: kośmicz: której skutk. są
wszelk. zjawi: jedn. sob. rów. drug. nierów którą w skutk. swoich rozkła-
się pot. na subj. i obj. — Bez tych postul. myśl. nie moż. Ta sama
pewno. której mamy, że istn. subj. i obj. (ja i nie-ja), rozciąg. się
taki. do wszyst. objekty. zjawisk.. o któr. moż. na pewn. przypusz.
że istnieją pod pewn. niezmiennym warunk. które pod wpływ. tych
zaw. niezmienno. warunk. symbolizu. się jako subjekty. manifest.

Te pojęcia pierwot. daj. nam zas. prawd pierw.: aprioryst.

1° Materya jest niezniszczal. (the indestructibility of matter)
— jest to podsta. wszelk. wiedzy, bo bez tego zdan. ona nie jest możeb.
dowieść tego nie moż. bo każ. dowód ts przed. przypu.

2° Ruch jest ciągły (the continuity of motion)
ruch każ. odno. się do jak. siły a zat. siła istn. zaw.

3° więc Siła jest stała i trwała (the persistence of force)
a wtedy

4° Relacye międ. siłami takż. muszą być trwałe = the persistence of relations of forces —

Herb. Sp.

Z tey. znow. wyni.

5° że jedn. siła może przeobraż. się w drug: i stano. jej ekwiwal.
(the transformation and equivalence of forces)

Ponieważ dalej wyprow. sob. że każd. rzecz stara. się z czątr. przyciąg. się i odpychaj: dotąd do niej:

6° że kaź. ruch odby. się w pewn. kier. (the direction of motion)
a kierunek ten pow. w linii silniejsz. przyciąg. lub mniejsz. oporu
lub średn. wypadk. Zob. zostan. obj.

7° że rytm jest koniecz. ozna. kaź. ruchu (the rythm of motion)
przypuśći: że wszys. siła. równoważ. siły sob. przeciw.

Rezult: Czy te praw. pierwot. twor. synte. ogól. która może zado. sol. się filozo? czy nam daj. poję. o kosmo? o całok. pozo. zjawisk się tej co jest niepoznał?

Sp. odpo. że jedno. te prawd. są ogól. i tyczą się wszelk. zjaw. są one jedn. tyl. cechy. i ich nie może. otrzy. żad. synte: Synte. ted. formuł. powszechn!

kości budżety tych Komisyj na rok 1904.

3. Przekroczenie Wydziału II wynoszące 1446 kor. 20 hal. zwiększy się również, podobnie jak przekroczenie Wydziału I, o kwotę 527 kor. 59 hal., ale równocześnie zmniejszy się o kwotę 360 k., jako oszczędność w rubryce "Płaca Sekretarza", tak że wyniesie łącznie kwotę .... 1613 kor. 79 hal.
4. Oszczędności Komisyi historycznej i prawniczej zapisane będą na korzyść tych Komisyi
5. Przekroczenie Wydziału III. zmniejszy się o kwotę 500 kor., tak że wyniesie .... 14636 kor. 70 hal.
6. Przekroczenie Komisyi fizyograficznej zostanie pokryte z dotacyi preliminowanej na r. 1904.
7. Przekroczenie Komisyi antropologicznej zmniejszy się o kwotę 226 kor. 01 hal. i wyniesie na rok 1904 kwotę .... 1769 kor. 79 hal.

Na podstawie uchwały Zarządu Akademii.

W Krakowie, dnia 24 kwietnia 1904.

Sekretarz Generalny:

Prof. B. Ulanowski m. p.

18.I.905

Herb. Spen.

a 13

Kończy przeto Sp. uwag.: że prawo, któr. szuk. musi być ciągł. rozkład. i układ. na nowo mater. i ruchu.

Każd. przedmiot, jak i układ (zbiór) wszyst. przedmio. podleg. każd. chwili pewn. zmian. w swoim stan. Stąd pyt. tak się sta: Jaka zasada dynami. i prawdzi. tej metamorfo. tak w całoś. jak w szczegół. wyraż. że ciągł. zmieniają. się rzeczy?

Ostrzeg.: że sława wobec now. formy teg. proble. a filozo. zasługu. na tą nazw. musi rozwiąz. ten probl. –

8° Ewolu. i dyssolucya. Niezdo. każd. rzeczy musi zawier. tak jej wychylen. się z niedostrzegal. począt. i jej zniknięc. w tem. sam. źródle. Filoz. musi koniecz. ten proces wytłu: t. j. skąd rzecz powst. i dokąd zniknę. Przed swoj. istnien. była niedostrz. a po swoj. istnie. dosięż. będz. znowu niedostrzegal.

Otóż każd. rzecz od powstan. swej. aż do zagin. podleg. ~~przedsta~~ ciągł. zmian. któr. przedstaw. się jako utra. ruchu a skupien. się mater. (integr.) potem znow. idzie nabywa. ruchu a następ. disintegr. Do teg. prawa sprowa. się przebieg zmian, któr. każ. rzecz podle. Każd. bow. zmie. jest jedn. lub drug. proces. Ogól. histor. każd. agrega. daj. się określ. jako zmian.

rozprosz: niedostrzegal. stanu ~~do~~ w stan ściągn. dostrzegalu. a pot. znowu w stan rozprosz. niedostrzegal. Tak samo każ. wogół tych drug. Sp. ich określ. jako ogn jedn. lub drug. stanu.

To jest ogół. praw. – wg Spencera które tłum. wszystk. zmian. Mógł je naz. ewolu. i dyssolucya.

Dissolu. – jest absorbowan. ruchu a dysintegr. mater: a ewolu. zaś w ogóle zaczyn. jest integr. mater. a dyssypac. ruchu. Jednakże w wiele raz. ostaneg. Sp: – jest to coś więcej =

9° prost. i złoż. ewolu.

Mogą być dwa rod. ewolu. – jedna prosta, poprzedn. – która jest tylk. integr. – druga złoż. gdy jej towarzy. jeszcz. dodatko. zmia.

Prost. integra: n. p. w krystalizacyi

złoż. " " " w jestest. organi (Gaupp 81)

Ale Sp. przyg. to ogół. poz: ewolu. zastósow. do wszyst. rodzaj. bytu – zapomn. doświad. Dotąd posług. się dedukcy – ter. chce rezult. otrzyn. przez deduk. sprawdz. za pomo. indukc:

10° Prawo ewolucyi w najogóln. formie

Najprost. objaśn. tego ogół. praw. ewolu. jest histo. powstan. naszeg. syste. słon. Sprow. rozlew. nebulo – zęstem mgławicy zgęszcz. się w nasz. ukł. – Natu. cząs. Kosmos – słoń. plane. i t. d.

18. I 905

Herb. Spen.

6 14.

Tak samo ziem. zrazu była płyn. i mało spajaj.; pot. przez utrat. ciepła [ruchu] konsolidow. się – oziębi. się, dost.: masz. rozr. od jej wnętrz. skom-pot. w ziemi powst. rośli. z któr. każ. wciąg. w sieb. cząst. któr. przedt. istnia. w rozproszen. gazo. a [zwierz.] rośli. zasu. wciąg. w sieb. pierw. któr. przedt. istn.: jako część. inn. organizm. zwierz. lub roślin. (i nie bard. wiele przykł. na koncentr.). Pot. życ. ludzi podd. temu same prawu – rodziny integr. się w plemio. a te w narod. a te znowu w wielk. konfeder.: rządz. jed. rząd. wspólny i kongres. Ta sam. integr. postę. się w produkt. ducha ludz.: w sztu. języ. nauk. itp.
Z tego punkt. widzia. jest ewolu. przemia. formy mniej zintegr. spajan. w form. więc. zintegr. i konsolido.; jako następs. rozprasz. ruchu a integr. mater. Ten ogół. proces obejmu. jak wszyst. szczegół. jak tak cało. świa. widziel.

II° Prawo ewolu. w dokładniejszej formie

Ale integr. ogól. odby. się raz. z integr. poszczegól. części. Cało. nietyl. konsolid. się lecz rozróżn. się w częś. coraz więc. różn. się od sieb. Dzięki zyst. słonec.: w częś. świat. dale: różnorod. od pierw. układu – nietyl. gwiazd: one zaś lecz więc. sob. się różn. – pozost. poszczegól. plane –

Ziem. było gorej. płynn. masą – teraz okryt. skor. w któr. pełn. różnorodn. twor: – góry, skały, wody i t. p. Tak samo organ. z bard. prost. plazmy rozw. się w rozmaito. form – dziejsz. flora i fauna ~~twor~~ obfituj. w rozmaitość. kształt. dalek. bogatsz. od przedpoto.

Ród. ludz. zrazu jednorod. rozwedł się w rasy różnorod. a te znowu w narody. W językach społ. rozmag. się podział pracy. wydaj. coraz rozmait. organizac. ~~twory~~ z postęp. cywiliz. Sp. Będzie dalej ten postęp od jednorodno. do różnorodno. na polu. szt. nauk. i t. d. i dowód. że umiej. się ewolu. jest przemia. z niedokładne. spajan. jednorodno. w różnorodno. więcej rozpojon.: towarzyszące rozpraszan. ruchu a integr. materii:

12° Prawo ewolu. jeno dokład. określo

Czy w tej ostatn. form. poziad. cała prawd.? Czy ona wyrażi. wszyst. co zawi. w zob. ewolu.? Dokładniej. rozbio. okaż. że w dotychczaso. defin. za jeszcze jeszcze braki. Gdy bow. integr. sprow. że prostsz. układ staj. się rozmaitsz., części nie tylko zbaj. się więcej do sieb. podob. jak wykaz. lecz także ścisl. od sieb. odgradz. się. Z zamieszan. powst. coraz więk. porząd. Tymczasem części zaś nie tylko różn. lecz ścislej od sieb. odgrod. W rośl. i zwierz. organ. coraz więcej oddziel. się i odróżn. się od sieb.

18. I. 1905

15 a

W wędruj. plemien. dzik. bez stał. pob. i bez społecz. organi. poruszają. Herb. Spenc. ogi. skąd. społecz. nie są od nich. tak. ścisł. ojcow. odgrodz. jak w narod. cywilizo. To samo powiem. o wszyst. produkt. ducha ludzk. a tak. docho. do formuł. ogóln. Ewolu. jest to integr. materyi i towarzysz. jej dyssypa. ruchu podcz. której mater. przechod. z nieokreśl. niespojon. jednorodno. w określo. zwięzłą różnorodno. - podcz. czeg. ruch, ile zachow. się, podleg. równoległ. przeobrażen.

Trzeb. teraz wykaz. że te praw. rozdzielan. się mater. i ruchu zostaj. w korela. z ogóln. praw. kierun. ruchu i rytm. o któr. wyż. wspomn. Trzeb. dopokaz. zjawis. rozwoju w następst. syntety. Innemi słow. zjawis. rozwoj. wywodz. się z praw. zachow. się siły.

13° Niestało. tego, co jest jednorod. (jednakie)

Każ. massa jednostaj. po niejak. czas. musi stać się różnorod. poniew. poszczegól. jej częś.: 1) wystaw. na różn. sposób na dział. sił zewn. Każ. równowa. takk. massy jest chwiejn. bo wystar. zjawi. się naw. drob. siły, aby ją zmienić.

Zob. stosun. Satur. do jego pierścieni

excentryczno. obiegu kiedy. plane. i księży. Epito. 57 - Jeupp. 84

Nierówno. w ochładzan. się ziemi Epito. 51

Zjawis. meteorol. = Zmiane. ruchów.

Przeobraż. się roślin i zwierz:

Tak samo przeobraż. się ludz. na powierzch. ziemi Epit 52-53

14° Mnożen. się ludzk.

Gaupp 86 – Epit. 54

15° Separacya i wydzielan. tego co jednorod.

Gaupp 86 Epit. 56

16° Wyrównanie

Epit. 59 – Gaupp 88 =

17° Konkluzya

Epit. 65 Gaupp 89 =

1.2.905

16

Biologia. Poniew. Sp. nie chcia. gorszow. nau. o świe. nieorgani. co właściw. był powsz. uorga. poczato. zew. do teor. życia. A zwł. to dla dwóch powod: raz że to dział tak obszer. że nie był. cał. dowiedź do działu zjawisk. organi. powto. że tłumacz. porząd. organicz. wedł. progresow. meto. wydaw. się jemu bezpośred. ważniejsza:

Mnie się zdaje! Tatoż dla dwóch powod, że nie był pomin. zaniech. części nieorganicz: bo 1° Pierw. jego żywo. zaw.: uważał. b. ważne tę twojej ze. stów. cał. i potrzeb.; 2° że był. b. uster. przygoto. do teor zjawisk organi.

Ale mniejsza o to. Dość że

Biologie lub racz. Zasady Biologii ukaz. się w r. 67 w dwóch tom.

Pierwszy tom (rozd. III. IV. V cał. syste. synt.) obejmu:

a) Data (czy. fakta) Biolo.

b) indukcye biologii

c) ewolucya życia

Drugi tom (rozd. VI. VII. VIII cał. synt. synte.) obejmu:

a) Rozwój (developpement) morfologiczny

b) " " fizyologiczny

c) Prawa multiplikacyi org. mnożen. się

Herb.
Spen.

Hamann, Entwickelungslehre u. Darwinismus Jena 892 7

France, die Weiterentwickelg d. Darwinism Odenkirchen 904

Jest to 12 zeszyt. Darwinist. Vorträge u. Abhandlgen herausg. von Dr. Breitenbach

powod. jest prof. anato. zool. w Erlang

Fleischmann = die Descendenztheorie - Leip. 901

Każ. z tych części [rzeczą] lub [każdy z tych] wielk. rozdział: podziel. na mniejsz. a te znowu na paragrafy =

Pierw. część: n. p. obejmuj. tak. kwest:

o mater. organi.

o działal. sił na mater. organi.

o reakcyi organi. mater. na siły i td.

Na pyt: co to jest mater: organi: odpow. że wedł. pierw. zasad = od każdej tej będz. nas cał. ciąg. odsyład. – bo tam wszystk. niby rozt. dowiedz. i wyjaśnio – ~~[illegible]~~ siła każ. działa. z wielk. trudno. na jednoty nie wiele się różniące od sieb – ale łatw. je rozstaw. od sieb. jeś. się znaj- dują. od sieb. Otóż cztery elem: z który. organizm. przew. wytwar. się składa. t. j. tlen, wodór, azot, węgiel. – tak są ruchli. pod wzgled. fizykal. i chemi. że bezu. wszystkie rozchodzą się i ulatują:

Tłumacz. nam, że gdy po dwa z tych elem:: się schodzą – są one mniej ruchli. a więc. stał. niż każ. z tych ~~atom~~ elem. z osob. n. p. kombi. z węgli i wodoru – gdy po trzy się schodz. są one pod względ. molekular. jeszcze mniej ruchli = a najtrwal. się stają – co wszystk. interesuj. Otóż przypuśćmy. że te elemen. nie są pierw. lecz powst. z jakiejś ~~elem~~ pierwot. mater. mówi. ~~[illegible]~~ uważ. za przedzpor. że elem. powst. raz. z wszyst. stąd. substanc:: w ciąg. kosmi. rozwoju –

Spen.

Poniew. zaś stat. subst.: wedł. Graham'a cała. alb. kolloidaln.
sposob. (t. j. galaretowyя np. krochmal) alb. krystalo. - a pierw.
za razr. stan. dynamicz. mater.; drug. zaś statyczn.: t. j. niezmo.
i trwał. możn. przypuszcz. - wedł. Grah. - że energ. zawar. w wszyst.
twor. kolloidaln. jest źródłem owej siły, która objaw. się w zjawis. witaln.
Z drug. strony owe subst. krystaliczn. maj. większ. łatwo. rozlewan.
się (diffuzya) od kolloidaln. a tak pokaza. się, że pierw.
zaród. ewolu.; oprzewsz.: że mater. i ruch ciągł. podleg. zmian.
a stan ciepło: wzmoży. jeno. łatwo. tych przemian i coraz now.
przeobraż. (ciepło. tak wścisk. wszyst. organiz.) - wynik. że
obecno.: kolloidal. ciał w subst. organi. tłumacz. dostate.
łatwo. modyfik. której podleg. subst. organi. -

Moż. zat. przyj. że subst. z któr. składa się tkanki roślin, powoli
z nieorgani. subst. przetwarz. się - a gdy te znow. zosta. pożera.
przez zwierz.: w ich ciał. składa się nowe. subst. = anabolizmy
i katabolizmy metabolizm = pot. coraz bardz. subst.:
organicz. urozmaicać się w coraz nowych gatun. roślin i zwierz.
Powst. zat. życ. w niezliczo. form. zwrot. z zwolenia. Sp. uważ.
za najważn. niezmiern. zasług. jego, że kilk. lat przed ukaz. się książ.

Darw. odkr. wielk. praw: postęp: i przemienie. się rodzaj. w coraz
nowe kształt. Teraz to praw. staw. Spen. rozwt. na zas. jeszcze - to
i jaki. nie podciąg. tego. któr. nam wytłum. wszystk. sekr. któr. się zaś
przez tyl. wiek. zwiek. nie pojm. Któżby. nie zbaw. wiedz. dla ocej. życ.
rozwt. i takiego postęp. i dla ocej. w coraz now. ukaza. się przemię.
Teraz. zaś głoś. forma. Sp. jest prawdz. pojm. przedewszyst. wytłu. nam
ten sekr. On sam przeto: że wszyst. wytłum.

<u>Cóż tedy jest życie ?</u> Biolo: bez defini. tego. poj. obejść się
nie może. To też Sp. pokus. się o prób. tak. defin. jak sam mówi
(Biolo. § 24 etc) w obejm. ściś. przy przyto. wspom. mimocho.
tak o nas jak o wielu in. któr. wszyst. okaz. się bar. wątpli. warto.
Teraz. przypatrz się defini tej bliż: Sp. odrz. najprzód kol: de...
np. Schellinga (dążność ku indywiduacyi) i Richeranda
(kolekcye zjawisk, następuj. po sob. jedno po drug. w dosz. pewn.
czasu ograniczo. w osob. zorganizow.), Blainvill'a (podwójny
ruch wewnęt. kompozy. i dekompozy. któr. równocześ. jest ogól. i ciągły)
Wszyst. te defin. odrz. Sp. jako niedostate. = zbyt szero. lub zbyt
wąsk. = a przypomi. mnoj. zn. 52 = koordyna. czynności = sądzi
że jego. def. (rozw.) jest dosyć ścisła. Niestety nie jest bar. ścisła.

Biologię i psycho. tłum. ...kavelier

8.2. [illegible] 153

18

6

Bo co jest „organizm"? Alb. to jest jakikol. ruch. a wted. koordy. jakichkol. ruch. ucz. w ciągu mater. będz. życi = np. kryształ pod wpływ. zim. zamarz. pod wpływ. ciepł. = ucz. syst. słon. ~~[illegible]~~ odpow. koordyno. ~~a~~ ruchy — jak Spencer chce = a jedn. odpow.: że ruch. syst. słon. nie za zwykł. obj. pojęci. życia, jakie sob. ludz. utworzy. nie jest dopraw. żad. = Wychod. bow. z tego, że gdy ~~[illegible]~~ ucisk. nieruchom. i nieom. zaraz. wszystko: ludz. mówi. że żyje = ale o ruchach ciał nieb. należ. do naszo. syst. słon. nie mówią, że to obj. życia. Ludz. musza mieć waż. powod. że ziem. powsz. dopóki porzed. wiedz. wszystko = za żyw. uważ. a które lub których nie mają za ist. żyw.

Pot. przyta. jesz. defini. Lewesa: „życie jest to szereg zmian określo. po sob. następuj. tak budowy, jak kompozy. któr. odbyw. się w jednost. bez zniszczen. jego tożsamo." = Ale i te defin. i to słusz. uważ. za niedost.

Nie uważ. za potrzeb. wspom. o defin. [illegible] = ale Sp. jest autorzy; [illegible] od nich; ma poprze. [illegible]. [illegible] greccy filoz. i średniowiecze we własnej. — Aryst. np.: de ani. II. 4: życ. jest ~~[illegible]~~ bytem ~~dla~~ jestest. żyjących a przyczy. i pierwiastk. ich życia jest dusza = Wśród. nar. zaś [illegible]. b. za zbad.: [illegible] [illegible] [illegible] ~~[illegible]~~ de ~~an~~ [illegible] ψυχῆς — któr. do defin. tej dochod. drogą indukt.

byt. zachow. się do.

Po jedn. woli wszyst. rob. na wścz. rzecz. od począt. Sama więc defin. w życ. następ.: Może nie da się znaleźć takie, któr. będą wolne od wszelk. zarzu.: ale znajdą się z pewno.: lepsze od dotychczaso.:

! Cyt. dotąd. Tem. postęp. otwor.: idzi. tedy za nim otworzo:

Treb. znale: znacze. ogól. któr. odróż. życie od tego co nie jest życiem, zrob.: doln.: porównyw.. Mię rodzaj.: życia najniższ. do niéb. podob.: a wted. zobaczy. w czem one się zgadz.. Przyjm. co jest istot. życia powinno być to samo co jest wspól. życiu wszystk. rodzaj.. Przyjmijcie co jest wspól. wszyst. formom życia zupełnie szybko z przeciwieńst. form życia, najniższej do niéb.-podobn.

§ 25. Za przykł.: bierz. w życiu ciała assymilacya a w życiu rozumem się intelligen. rozumowania. Pierwsz. wstęp. które się nam nasuwa, jest że oba te fakta są to operacye zmiany. Bez zmiany, pokarm nie może przemienić do krwi ani się przekształ. w tkan.. bez zmie. nie może być przejście od przesłanek do konkluzyi. To jest widocznie manifesta. zmiany która tworzy substrat naszej idei życia w ogóle

Jest oczywis. że to rozumo. ~~nie wytrzym.~~ zespoliz. się bez-ile.

Najpierw (przyzn. to Sp.) są nieletn.-zmia. w czas. niedogeni. któr. nie przypisuj. żad. życia – a choć czyst. podleg. zmia. tempera- to odbyw. się tak powoli, że są jakoby w stan. trwał. (statyczn.) nie dynamiczn. podob. gdy przemia. w czas. orgeni. odbyw. się szyb. a gdy nie odbyw. się, uwaz. czas tak. za umar. Jedrecki wyd. są niewątpli. że defin. życia jest zaw. zale. zmiany lub zmian.

Ale trzeb. dalej porów. porówn. assymila. i rozumo., aby przekon. się, w czem zmia. objaw. się w jedn. w odróż. się od zmian nie żywotn.

Otóż różn. się w ten, pow. Sp. że zmia. nie jest jedna, pojedyn. lecz wzór. że zmian po sob. następuj. Transfor. pokar. w tkan. przypuszcz. że odbywa się przyjęcie. pożywien. chymifika. chylifika. absorpcja i jeszc. różn. organo. któr. odbyw. się później, gdy kanał. przyjm. przelały zaś treść w krew =

Podobn. prowadzen. organ. jest opera. która wymag. koniecz. długie. Taiem. stanów świadomo. z któr. każd. ogniwo przyp. że stan poprzed. uległ zmianie.

Zob. dalej tradu. Carelles I. 75 – 76

~~O powstaniu życia~~

Wniosek: Życie jest kombin. określo. zmian różnorod. zarazem współcz. i następuj. po sob.

§ 26. Ale i ta defini. nie wyst. – brak. jedn. waż. szczegółu.

Ten szczegół doda. w

§ 27 = w korespond. z koegzystencyami i następst. zewnęt.

Wreszcie zaś formułu. tak:

§ 30. akomodacya ciągła relacyi wewnętrz. do relacyi zewn.:

Nam się zdaj. że gotow. więc na ogół zupeł. odpow. tej defin., ale nie. dopie.: świeży. pod wpływ. czyszcz. temper.

Dlatego post.

§ 31 sąd., że stop. życia zmien. się w stosun. do stopnia korespenden. t. j. rozszerzo. się do wpływ. zewn.

§ 37 Dziedzi. biolo. obejmu.: I Wytw. struktur.

a) Zjawis. struktur. w organiz. jednostki.

b) " " w następst. organiz.

+

I

IV Wytw. ~~fun~~ ~~funk-~~ zjawisk towarzysz. produk. następst. organiz. czy. zjawis. generacy-

II

III. Wytw. działań struktur. na funkcye żywot. i reakcy. tych funk. na budo.

a) w organiz. jednost.

b) w następ. organiz.

+ II

II Wytw. funk. żywot.

a) w organiz. jednost.

b) w następst. organiz.

II

15.2.905

20a

Herb. Spen.

Pamięć. Sp. poświęc. jest zesz. II roku VII (904) Przegl. Filo: (Warsz.)
Zawier. szereg artyku: Halpern: Herb. Spen.
Dr. W. M. Kozło: Monizm. Spen.
Dr. Massonius: Agnostycyzm
Dr. Nusbaum: Sp. jako biolog
Krzywicki: Socyolo. Sp.
Brzozowski: Etyka Sp.
Dr. Kozłow: Psycho. Sp.
Pod: autorefer. Struvego o swoj. pracy: Herb. Sp. i jego system filozo. syntety = ogłoszo. w Bibl. War. z r. 904
Pod: notatki o Sp: 1° Pogrzeb przez Her. Str.
2° Testam. Sp. " "
3° O dzyb. życia Sp. " "
4° Herb. Sp. o Japonii zarośl.
Pod. nast: 5° Spencer w piśmiennict. polsk. z no 22 Ogniwa z 903
gdz. jest zebr. cała prawie bibliogr. o Sp. w liter. pols. i wszyst. przekład. przedruk
od r. 74 – pier. artyk. był Str. w Bibl. War: z r. 74.
Artykuł ten p. Stef. Demby'ego ~~[illegible]~~ 28 rozpr: lub artyku. pośred. lub bezpośr.
zajmu. się Sp. – prócz tego tytu. 21 przekł. ory całe dzieła były
rozpr. tegoż filo.

Spróśy teg. jest w tym zerzy: sprawo. kryty. o now. wydan. księi. Guyau – le morale anglaise contemporaine – Paris 900 w któ. obrar. mej: zginu. osygri. ety. Sp.

Psychol. jego kryty. przedstawił w księi. Ribot'a La psychologie anglaise contemporaine Paris 75 – rzżiwej =

W ubrzyt. roku 904 Revue des deux mondes z zerzy. z 15 sierp. (15 août) Herbert Sp. et la philos. de la vie par Gaston Rageot =

Gaupp – Herb. Spencer 95 Stuttg. Frommann –

Ueberweg – Heinze = Grundriss d. Gesch. der Philos. III. 2 – p: 372 sq. die engl. Philo. – von Dawes Hicks – zdr. od p. 407 – 413 wykł. o Sp.

Höffding. Gesch. der neuern Philo

15.2.905

21 b

Herb. Spen.

Herbert Spencer
von Gaupp - Stuttg.
1893 - Frommann
id. p. 93

Po dalk. niedokład. defini. życia - dla niego zasadn. różni. między życ. a martw.: nie istn. - wszyst. bow. jest ruch. mechani. meted.: Tatem wykaz. było Spen. że każd. forma organi. jest wynik. mechaniczn. oddziały. śród. zewn. na jednost. Skąd się wzięł. pierw. jednost. życ. - dla niego powst. nie zrado.: Woleo przypuszcz. że zrazu istn. protoplasma jednorod. i jednolit. rozlewał. się na wszyst. stro.: a bez zatrzyst. ale ingerowa. się i w różnorod. układ. się forma: bo każ. masa organiczn. czy nieorgani. wystaw. w różn. części swoi na działan. różn. co do jakości sił - materia. sił przypro. W skut. działan. tych sił zewnętrzn. powst. różnorodn. fizjolo. i morfologiczn. A gdy raz powst. pierw. komór. - te pod wpły. tych zew. sił przybier. kształt. coraz bard. skomplikow. -

Wedł. tych zas. przez Spen. także tłumaczy powstaw. rodz.: Wspomi. jest że przez wielu był uważ. za poprzedn. Darw.: inni znów przypu. że on korz. Darw. zaznacz. do kosmolo. z jedn. stro. a z drug. do socjol. i dziedzin ducha ludzk. Prawd. jest, że w części zużytko. jako podpor. swej syst. teor. D. o selekcji przyrod.: ale bez niej był. tak samo swoją teor. ewolu. utoż. dla wszystk. zjawisk przyrod. od pierw. nebulos. do powstan. państwa i języka. Albowiem na ied. lat przed ukaz. się książki D. - na zasadzie D. to wrand zajął się kwest. powstan. rodzaj.: zatem: w porówn. ze nim

1

Artyk.: Ter. „Hypote-rozwoju" — the developpement hypothesis przedruk. w jeg. Essays zaczy. od twierd. że za tył. dwie teor. tłum. począt. życ. i rozwój jego kształt. na ziemi: teor. stworzen. i teor. natural. rozwoju —

Pierw. teor. zbyt bez. uzasad. — Gaupp 94 —
druga jedyna jest możeb. i prawdz. — ib. 95 —
Przemian. się rodz. tłum. się przez zmian. zewn. warun. itd. ib. 95

Jednak. szczeg. dowod. na to nie daje, bo artyk. cały przeprowad. argum. tylko: — ponieważ hypotez. stworzen. przez Boga jest niedorz. mogą gatun. i rodz. tył. powst. przez zewn. zmian. —

Tak. rozumo. Sp. w r. 52 — pot. w r. 57, dwa lata przed ukaz. się książ. D. — ogłos.: artyk.: „Postęp, jego prawo i przyczyna"
Treść artyku. u Gauppa p. 96 —

Jaka różn. międ. pierw. arty. a drug.?
Sp. dod. now. praw.: każd. przyczy.: wywoła. niejedn. zmian. bez wielkiego. —

Przykł.: [illegible] z geologią — p. 97 —
Przyjaciel. Spen. wyzn. ją, że wtedy teor. D. była już gotowa —
W tymż. r. 57 — ogłos. jeszcz. jed. arty.: „Ostat. prawo fizyologii"
zob. p. 99 — #

Hamann, Entwickelungslehre und Darwinismus Jena 92

A jak organizm. stosuj. się do zmienio-warun.

22.2.905

Herb. Spen

Ostat. prawo fizjolo. nib. sformuło. Tatki. jeszcz. w r. 52. oświad. że organiz. coraz więcej zmienio. musi i nadal się zmiea. pod wpływ. zewn. jeśli nie ma zgin. będz. zat. akomodo. się wpływ. zewn. i przekaz. te akomod. potomk. = Tym sposo. wytwor. się coraz now. i coraz więc. różn. od sieb. typy organi. –

Typ. rozw. Sp. przed Darw. dawn. przedstaw. jeg. zwolenn. – Gaupp 100 ale nie dostrzegł. we wzr. organi. owej przyrodzo. selek. = który. utrzymu. vari. rodz. na wysoko. osiągn. rozwoj. lecz i za pomo. nowo zgrom. się odmian w poszczegól. organiz. może stać się punkt. wyjś. dla wyrob. się now. rodzaj. – Gaupp 101 sq

W czem róż. się Sp. od Darwi.?

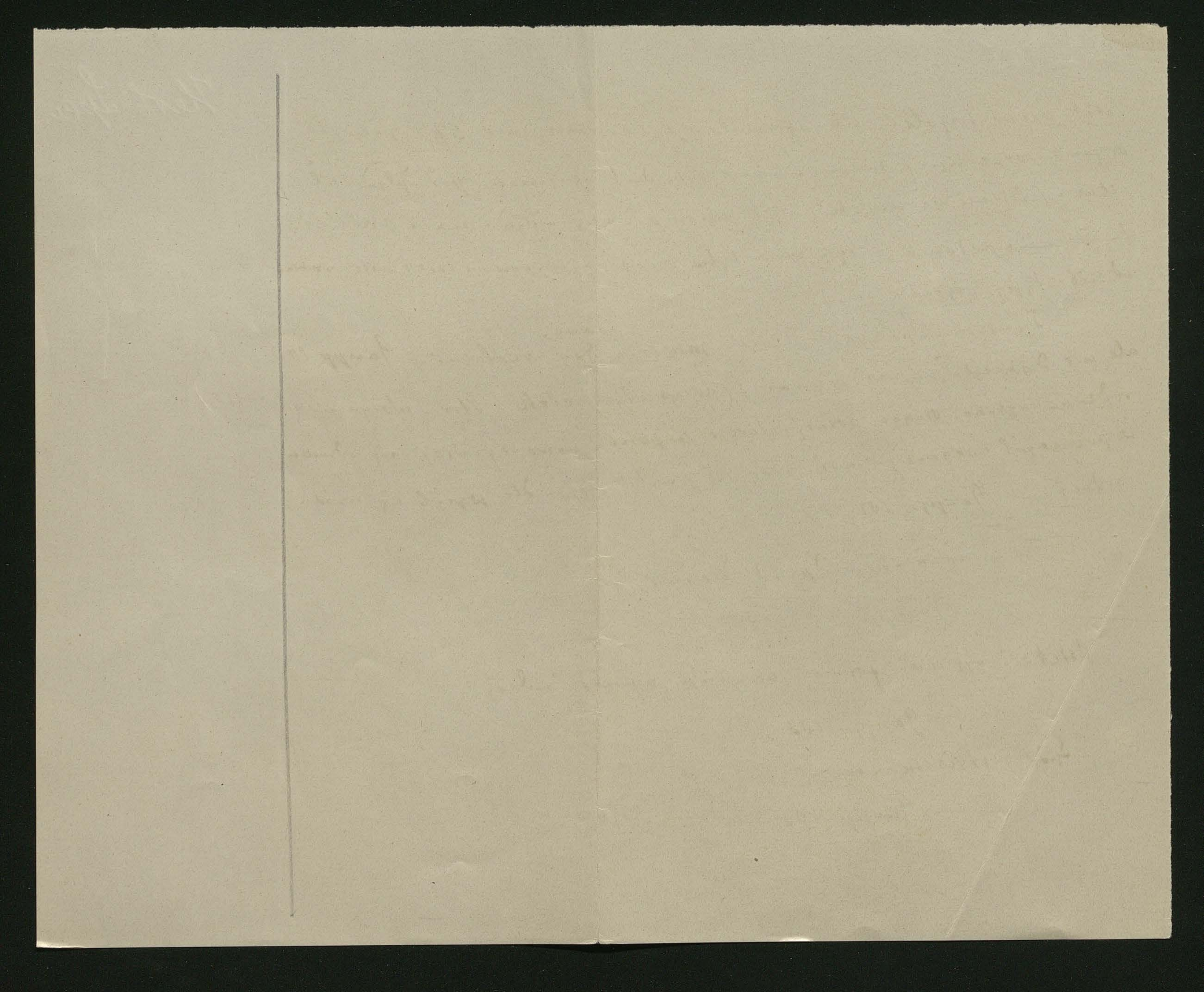
Gaupp. 102

Ostat. i wykoń. forma nauk. Sp. o powst. rodzaj.

Gaupp. 103

Spór z Weissmannem

Gaupp 105

15.8.905

Herb. Spen.

O Psycho. Sp. mo. powiedz. że jest najzwyklejszy. materyalizm. (choć tego wyrażen. dla swoj. filo. nie przyjmu.) ubarwion. jedyn. zapatr. dwul. przyczyny: że jedna i ta sama subst: (o któr. [bezwzgl.] zresz. cał. że wcale nie nie wiemy, przedsta. się (niezado. pozna) jako dwie subst: względ: z któr. jedna jest podścielis. zjawis. fizy. drug. psychic. =

Stwierdziś. że subst. ducho: skła. się z atom. któr. mają być ruch:
a któr. się wcale. odzwo. stron. wstrząś. lub włók. nerwo. Krom objekty
jest drgan. nerw. ten jest subjekt. atom ruchu. Gdy zaś: włók: nerwo.
szybko po sob. następ. Powtarzają na szeregu podob: wstrząsi. ... ato. psychi
pozost: wcale. [i myśl nazy.] ~~fizyk. ruchu~~ wrażen. = sensacya. Umysł (duch) = Mind =
twor. się. Gdy każ. sensacya assymil. się z wybitn. przy formą poprzedn.
a podob. sensa. Konsolida. następu. po sob. jednot. ruchó: i wytwarz.
jedn. sensar: na równoległ. nerw. zjawisk. obok. sieb. w konsolid. następu
po sob. sensar. i wytwarz. ze sieb. tego, co nazyw. znajo. sensar. jako
tak. a to jest najmniej. daj. się oddziel. części tak. zwan. myśli

Kierdyn. fakt. w kompozy. ducha jest: gdy (każd. [raz] żyw. ruch[...]
Tworzy się ~~następu~~, ale oddziel. inn. żyw. ruchu, już to równocześ. już to po sob.
następu. ono samo ~~jest~~ Tworzy się i identyfi. z błęd. ruchu, któr. poprzeda.
z poprzedn. żyw. ruchu. Każ. poszczegól. kolor, głos, ~~smak~~ dotyku, smak
lub powonie. jest równocześ. poznaw. jako niepodo. do inn. sensar. które

je ogranicz. w czas. i przestrz. a znan. także jako podob. do wyobraź-
form pewn. zensac. któr. je poprzedz. w czas. a tworzy się wted. z po-
przedz. zensac. od któr. nie różn. się, co do jakości, lecz tylk. co do siły.

Na ten prawi. kompozy. potęg. logicz. układ ducha. Z tej strony. któr. z mają żyw. uczu. poprzed. wzrastają się z wyobraź. form. poprzedz. a podob. uczuć. powst. dal. zwan. idee.

To za pojedyn. pojęc: Złożo. za to kupki (clusters-gromadka) uczuć, któr. połącz. się, któr. połącz. się z wyobraź. podob. kupkami. Bo szczegóły się (complexity) ze swoj. siłą przedziw. wytwo. wyż. idee dowy – Grupy grup zrastaj. się z podob. grup. grup poprzedn. a w wyższ. typ. umysło. szeregi świadomości (tracts of consciousness) o charakt. niezbyt. skomplikow. powst. w taki sam sposób.

Ta meto. kompozy: zost. zaw. do same po przez cały układ (fabric) ducha, od forma. jego najprost. uczuć aż do forma. tych nie-zmiern. i skomplikow. agregat. uczuć, któr. charakteryz. jego najwyż. rozwój.

Tylko uczu. całe życi. umysło rozwij. się z tych. czem ono jest objektyw. z fal molekular. zmian, przedłuż. się po przez centr. nerwo.

Zob. Edw. Hamilton, the Perceptionalist or Mental Science p. 53 sqq.

Zob. także. Ueberweg Heinze III. 2 p. 411

15. 3. 905

Herb. Sp.

Objekty-psycho: zacz.-się dla Spec. z uczuć. objaw. życia org. z ruch zwrotn. Tak zw. ruch zwrot. (atto riflesso) – jest siłą najniż. życia psychi. da się, w któr. widzi-że korespondują się różni. międ.-życ.-psychi.-a fizy.

Ale za dwie trudno:

a) nie moż. zrozum. jak z zespoł. syst. mechani. – bo tak. jest ruch zwrotn. moż. pochodz. zjawis. psychi.

b) nie moż. wytłum. jak z jedn. organi. świadomo. t.j. z organi. chemiczn. – elemento volitivo – a ze taki uważ.-się ruch zwrot. – mog. pochod. tak różnorod. organi.-jak.-za wrażeń i czuć = sensazio. e sentimento –

Wolno taki. przypu.: że w najniż. amoebach, mikro-organizmach – moż. już odróż. i percep. zewn. pośrednio; wybór międ. niemi, percep. których zewn. w przestrze. i ruchy wykonyw. aby się do nich zbli. lub od nich ucieka. Są zat. ten obec. wszyst. zasad. życ. psych.-jak. zapotrz. a wyj. wszyst.

Zob. Binet: Études de psycholo. expérimentelle 88

Max Verworn, Psycho-Physiol. Protisten Studien Jena 89

Guido Villa, la Psicologia contemporanea Fratelli Bocca Torino 99 p. 475 sq.

Herb. Spen—

Psycho - następ: po Biolo - Dna taki w 2 tom. uczyń - a jest w obecn. swej form. zmien. edycyer „Zasad Psycho." Któr. ogło. już w r. 53. ze nim był powiąd plan opracow: cał. filozo. syntety. a które tył. kończto. go wraz, że ~~przyjmow~~ zmienszy sob. zdrowie. – W nowej swoj. formie „Zasady Psycho:" za dalsz. ciąg. Biolo. i wypad. się na dzień. więk. cz: czy rozdz. jak sam je jeszcze. od IX – XVII – jak wspomnie: ciąg. się ~~kolejne~~ jadące numerowy. się Psycho. od IX =

Ten IX rozd. wykła. „fakta psychologii" t. j. system nerwów, ich budo. i funk. i warun. pod któr. odbiera. drażnien. i spełniaj. swoj. zadan-

Tu wiel. wyraz. now: Ośrodko. nerwy nazyw. się recypio-motory: odśrodko- ~~[illegible]~~ dyrygo-motory - a ośrodek nerwo: do któr. zważaj. wibra. pierwot. a od któr. wychod. wibracje drug. = pośred. jeno. pierw. libero-motory = kończy się ten rozdz. tak zw. Aestho-fizyolo. która ma być ogniw. międz. fizy- a psycholo. Sp. tu występu. jako jed. z twór. paralelizm. Mówi, że zjawis. nerwo. za fakt. świadom. - bo zjawis. rozgrywaj. się w tak zw. [illegible], jako rach, występu. jako ~~[illegible]~~ nerw. w obrębie. nerw. jeśli. Warun. któr. za potrzeb. ~~[illegible]~~

Na odby. się funk. ~~[illegible]~~ (nerwo. za taki. potrzeb. do powst. uczuć – Uczucia (także wrażen. jak uczucie i emocye (za alb. silne. alb. stał; silne. towarzysz. silne. ruch. ~~nerwowego~~ a stał. zjawis. świadomo - n. p. przyjmie: towarzy. pośredn. i stał. pomocz. nerwów. –

Psycho. zaś właści. nie zajmu. się ani związk. zjawis. wewnętrz. ani zewn. zjawisk zewnę. lecz związk. obu związk. – Co jest w każd. raz. bezwz. jednostr. określ. i niezupełn. – Dobra nazw. końcowo – że myśli i wola. Któr. wypełn. ściśliwo. dlatego. nie za przyst. z wył. właściw. tej nauk.

X wod: Indukt. Psycho: 1° substan. – ducha. Ona wprost jest nam nie-przystęp. ale moż. pozn. jej stany – czyli wraż.: (wrażen.). Te wrażen. dają się rozkład. w bardz. pierwot. Dźwięk muzykal. n.p. jest stan. ściśle. kied. zewn.: uderzen.. powtarz. się przynajm. 16 razy na sek.; jeżeli wolniej wówczas są oddziel. Otóż te uderzen.: uderzeń składa się na jedność, która jest jedn. wstrząśnień. nerwu: a któr. tworz. wraż. tonu. Wyni. stąd, także sp. że wszyst. różnic. międ. wraż.: za wynik. nierówn. ilości tej jednostki (która się w gran. rozkła. na 16 wstrząśn. drobniejsz.)

Ale na tej drod. nie dochod. do pozna. isto. ducha – bo przypuś. że on się skła. ze zm. jednost. wrażenio, tych już dalej rozkł. nie moż. tak jak atom. w którym mieś. rozkład. się nie mog. Subst. ducha pozost. niezbada. i niepoznaw. X, które byt. symboli. moż. przypis. pewn. własności. Musim. pozost. przy pew. dualiz. międ. tym. od nazw. konsty- który ~~[illegible]~~ opisywa, że warunk. forma, pod którą byt przedsta. się w subjekt. ani warunk. forma, pod którą byt przedsta. się w objekt. nie mog. ~~być~~ bezwzględ. bytem, któr. obu wyglądz. bytom jest wspólny –

Her. Spen.

2° O skład. ducha. Uważ-ć część składo. ducha za wszystkie pojedy. któr. dalej rozkład. nie może przez obserw. sieb.-sem (introspekcyi) – któr. będą jej ~~char~~ mamie. wyróżn.? wedł. jak. zasad mamy je klassyfi?

Najbliż. leż. składn. ducha (components of Mind) za dwojak. ist. przeciw. rodz: uczucia i stosun. międ. niemi – feelings and relations between feelings = cognitions, Uczu-cie (feeling) jest część samowied (świadomo) która ma dostrzeżal. indywidualno - któr. się różni od sąsiednej. z nią części świadomo. i która dla introspekcyi przedsta. się jednolita (homogenous) Relacya międ. uczuciami przeciw. odwrac. się tem, że nie zajmu. części świadomo. którab. dała się oznacz. Gdy zabier. kresy, któr. ona tę łączy, a ona także znika - Nie ma ona swojej wierzchni ani własn. indywidualno.

Pojedyn. uczucia dzielą się na takie, któr. mają swój począt. w środku - centrally-initiated - czyli emocye - i na te, któr. mają swój począ. w obwodz. - peripherally-initiated - czyli sensacye =

Sensacye znowu ~~[illegible]~~ dzielą się na zewnętrz. i wewnęt. - epiperipheral i entoperipheral. Obok. nich istniej. dodatko. klassa uczuć drugorzęd. czy idealn. które podobn. się dzielą = Stosun-zai międ. uczuciami dzielą się na relacye współistnie. i relacye następst=

XI Synteza ogólna

XII Synte. specyal.

XIII Synteza fizykal

XIV - Analiza specyal

XV " ogólna

XVI Zgodzenia[illegible]

XVII Wnioski ogólne

IV. d. Ceremonialwesen (Ceremonial institutions)

Wenn man als Regier. alle Einrichtg. bezeichn. kann, welch. ein. Autori. auf d. Handlungsw. ein. Mensch. ausüb.: so kann man d. Ceremonialw. als d. ältest. u. allgem. Regier.-form bezeich. D. Ceremon.-Wes. herr. bei all. Völk.: u. regelt d. Leb. jedes Einzel. bis in's Gering. auch bei wilden Völk. Sp. behaupt. dass die versch. Handl.-weis. welch. man als Gewohnh. Sitt. und Anst. bezeich. all. übrig. polit. u. relig. Einricht. vorherg.: u. zog. d. Entstehg. d. Mensch.geschl. Er find. ein gew. Ceremon. um sein. Unterwürf. auszudrück. schon bei den Hund: nicht nur gegenüb. d. Mensch., sond. auch geg. stärk. Individ. ihr. eig. Spec.: sie werf. sich auf d. Rück. u. streck. die Pfot. in d. Luft. Wie Lieb. u. Anhängl. so wurd. auch Furcht u. Unterwürf. in Thier. bei gew. Spec. ausgedr.: wohl vor d. Auftr. d. Mensch.

Sp. führt nun weitläuf. aus, wie d. niedrigst. Volksstäm. welch. kein. polit. od. relig. Autori. anerk.: ein sehr ausgedehn. Ceremon.-wes.+ ~~Wer in d. Ursp. desselb.~~ Sog. d. ältest. polit. u. relig. Vorschr. sind so eng mit ceremoniös. Vorschr. verwachs. dass man ohne Schwierig. d. ceremoniö. als d. ältest. u. gleichz. als d. gemeinsch. Quell. aller übr. herausfin. kann. Dies leucht. noch mehr ein, wenn man d. verschied. Art. von Cerem. durchgeht, als da sind Geschen.: Verbeug.: mit u. ohne ehrfurchts. od. wenig. artig. Worte. Alle die. Form. find. sich in dersel. Weis. im Priv. u. polit. Leb. und im Verkehr mit d. Gotth. wied. woraus geschloss. wird, dass d. Ceremo.: früh. bestand. als d. polit. priv. u. religiö. Rechtsvorschr.

Wenn wir nun d. Entsteh. d. Ceremon. nachfor. so glaub. Sper. in ihn. nichts beabsichtig. a prio.: bestimmt. zu entdeck. Es sind eigentl. bloss emotion. Beweg. zu persönl. Zweck. welch. spät. and. Verhältn. angepass. ein. symbol.

Bedtg. bekam. Jen. z. b. berich. u. Küsse. wie es bei viel. Stäm. ein übl. Begrüss. ist, bereit. urspr. d. Anhängl. an ein. Pers. u. d. Vergnüg. sich in ihr. Gegenw. zu befin. Späd. wurd. daselb. benützt, um Lind. auch wen man viell. das Gegenth. fühl: ein Zeichen von ähnl. Anhängl. zu geb. u. der. Gunst zu gewin. u. so entst. d. Küss. der Hand. Füss. Kleid. u. s. w. Ebenso d. Umarm.+ Als Beisp: ein. solch. nicht beabsicht. sond. ganz natürl. Ceremo. kan man d. Waffenniederl. bezeich. wenn man sich Jem. i friedl. Absicht. näher; um dies aus d. Ferne kenntl. zu mach. bedien. man sich grün. Zweig. +

+ Händeruseinrucht. u. s. w.

+

Hier: geht d. Verf. d. versch. Cerem. durch, als da sind Tropl. Verstüm. Gesch. Besuche, Gehors. u. Ehrfurchtsbezeug. Anspr. u. Tit. ~~Classe~~ Decoratio. u Tracht, verschied. Classunterschi; Moden,

Im letzt. Cap. d. IV Thl. bespr. d. Verf. d. Zuk. der Ceremoni: Man kan die Zuk. voraussch. wen d. Vergang. klar erfasst ist. D. urspr. Mensch, bevor er ein. civilrecht. od. religiö. Gesetzg. besitzt fang. mit ein. klein. Anza. von Gebräu. an, vel. allmähl. mit d. Fortschr. d. Gesellsch. sich vervollk. und zu ein. künstl. weitverzweigt. Syst. sich ausbild. welch. zuletz. üb. d. 3 Hptgeb. d. menschl. Leb. das relig. polit. u. socia. sich ausbreit. u. sie umfass.

All. dies. reichhal. Ceremon: ist d. Product ein natürl. Verhält. zwisch. d. Sieg. u. Besiegt u. in Folg. dess. wird d. Ceremo. sich immer mehr mit d. Militaris. entwick. Da ist sie am grausamst. (296) und mit d. grösst. Streng. in allen Einzelnh. vorgeschr. (297) 298 | ungemein reich: und umfangreich (298)

D. letzte VI Thl. d. Sp. Theol: behand. d. relig. Einricht. Der Verf. verwirft d. heut. zieml. allgem. herrsch. Ansicht, dss d. Mensch ein relig. Wesen sei. Er behpt. dass viel. Völk: gar kein relig. Idee besitz; dss sog. civilis. Mensch. kein angebor: Tend. hab. sich relig. Idee. zu bild. dss jed. relig. Id. ein natürl. Urspr. hab. D. Urspr. find. Spe. im Cult. d. Vorfah: welch. wied. entstan. sei aus d. Glaub. an d. Fortexist. d. See: welch. auch nach d. Tod. ein mater. Exist. weit. fort füh. D. ursprüng. Mensch, ähnl. wie d. heut. Wild. glaubt. an d. Realit. d. Träum. Er sah sein. verstorb. Verwand. Freun. Bekann. u. ders. Gest. wie er sie zu Lebzt. gekant hatte u. war nun überzeug. dss ihr. See. auch nach d. Tod. d. Körp: d. Fähigklt. besitz. das Grab zu verlass; ihr. gewöhn. Bedürfn. u. Wünsch. zu befried; den leb: Mensch. zu schad. od. behülf. zu sein So entst. d. Cult der Vorfah: Man gab ihn. in's Grab Speise u. Trank, erneuer. dieselb. von Zt zu Zt; richt. an sie Gebe. u. Beschwör. Sp. glaub. dss alle Gött: sich auf verstorb. Stammeshäuptl. zurückfüh. lass. D. jüd. Relig. bild. hierv. kein. Ausnah. was weitläuf. ausgef. wird und ebenso d. christl. (40) † †

Endresult: Sowohl Indiv: welch: unt. civil. Völk: ohne Unterr. aufwach. als auch wild. Völk. (urspr. Völk.) mach. es klar dss d. mensch. Vernu: kein relig. Begr. enth. Die allererst. relig. Begr. welch. wir vorfind, stell. sich imer dar als Glau. an Doppelg: eines Todt. u. als Opf. zu ihr. Gunst. D. spiritist. Theor. mit d. Gewohnht sich d. gewöhn. Geist. günst. zu stim. erhält sich regelm: neb. d. Glaub. an übernat. mächt. Wes. u. mit Sühnceremon. um sich d. Gnad. dies. Wes. zu erhalt. Dies. übernatürl. Wes. werd. anfan. mit denselb. Nam. bezeich. wie gewöhn. Geist. aber sie untersch. sich von ihn. all. d. Grad. nach. D. Cult, welch. d. übernat. Wes. sog. d. höchst dargebr. wird, untersch. sich vom Seel. cult.

+

nur d. Grad. welch. Folg. hab. all. dens. Urspr.

D. christl. Relig. bild. kein. Ausn. 43 +

2. Cap. § 589 –

D. Priest. ist urspr. eins mit d. Zauber- u. Heilkunst, aber von dies. 3 Funct. welch. von ein. u. ders. Pers. ausgeübt werd. ist die d. Zauber. d. urspr. Er ht sein Bericht. darin, dss d. Geist. d. Abgeschied. dasel. Leb. nach d. Tod führ. wie ~~früher~~ vorher. Ihr Verhältn. zu d. Ueberleb. wird sich feindsel. od. freundschaftl. gestalt. je nachd. es bei Lebzt. war, u. da nun in d. ursprün. Gesell: sowohl innerh. d. Stam. als auch auswärt: d. Feindsch. d. vorherr. Gefühl ist, so ist d. Gesch. d. Zauber. d. urspr. In der Tht. sind für d. ursprüng. Mensch. d. Geist. d. Verstorb. Urheb. all. Unglücksfäll. Ein Thl. dies. Geist. stam. von feindseel. Stämmer, ein ander. von Angehö. dessel. Stam. welch. aber ebenf: viel: Feind. unt. ihr. Cognation. zurückliess. Ab. sog. d. Geist. d. verstorb. Freun. ~~sog.~~ und d. Verwand. können ~~und~~ leicht in Zorn gerath. u. Rache nehmen ~~und~~ u. dss sie es in d. Tht thun, beweis. allerh. Unglücksf. Krankh. Tod u. s. w. Man sucht also d. Mitt. um sie zu besänft. u. unschädl. zu mach. u. d. Zauber. der all. dies. Mittel besitzt, gelang. zu hoh. Ehr. (Beisp. 49 f 50)

(primit. 48)

Spät. geh. d. Funct. d. Zaub. auf d. Priest. üb. er wird Exorcist. D. Zaub. kan nur bösw. Geist. zurückw: dies war. d. ursprüngl. überird. Wes: Nachd. ab. ein. heidn. Mytho. entst: welch. aus meist. Götter. besteh. denen der gewöhn. Zaub. nichts anhab. kan. u. d. ihr. besond. ~~[illegible]~~ Priest. hab. welch. ihr. Dien. obliegt so wird vom Priest. d. Hilf. dies. Gött. angeruf. um d. gewöhn. Geist. unschädl. zu mach. d. Priest. wird Exor.

~~Kod.~~ Cap. 3. Priesterl. Pflicht. d. Nachkom. §. 594 sq.

Von all. Geist. werd. am wenigst. d. d. verstor. Eltern gefürcht. Manch. Völk. glaub. (54) dass ihr. guten Eltern mit Vorlieb. über d. Wohlerg. d. Kind. wach. Es ist also natürl. dass d. Opfergab. auf ihr. Grab. hptsächl. von Verwand. dargebr. werd. Gewöhn. sind es d. Kind. od. nächst. Verwand = dabei werd. Gebe. verricht. u. Wünsch. ausgespr. — 55 —

+ 54 Widerspr. dami. dss viel. Völk. d. Ahnencult. gar nicht ken.

D. Verf. find. hierin d. Urspr. d. priest. Handl. bei all. nicht civil. Völk. So hab. in Neu-Caled. fast all. Famil. ihr. Priest. Ähnl. bestand in Egypt. Griech. Röm. u. hauptsächl. in Chi. ??

Cap. 4. Priest. Char. d. ältest. männl. Nachk. §. 597 sq.

Mit d. Zt fällt d. Pflicht. Opferhd. am Grab. d. Verstorb. zu verricht. d. ältest. Mitgl. d. Fami. zu. Auf d. Samoains. war d. Famil. vat. zugl. Grosspriest. Auf Tahiti war in jed. Famil. d. Vat. auch Priest. Ebenso auf Madag. Aehnlich. in Ind. Chin. Früh. bei Röm. u. Griech. u. s. w.

Die Folg. hiervo. war. dass jederm. ein. männl. Nachkom. hab. wollt: — posthume Kind. von nächst. Verwand. gezeugt — 59 —

Ein. weite. Folg. war d. Adoption — in Jap. bei Griech. u. Röm. — 61 — hptsächlichst. Grund d. Wunsch, ein. Erb. zu hab. welch. d. Todtenopf. darbring.

Ein. 3e Folg. war, dss d. Erb. auch Opfer. war, Beisp. 62 —

Nach dies. Begr. war d. Tod nur ein. Unterbrech. ?? d. ird. Leb. Sollt. er aufleb. so wür. er all. sein. Besitz von sein. Erb. zurückfor. Dies. ist war d. Bewahr. d. Eigenth. 64 — Hier. folgt wied. dass d. Eigenth. eng verknüpft ist mit d. Verpflicht. für d. Todtenopf. zu sorg. — besond. in d. patri. Fam. 65 —

Cap. 5. – Priesterth. d. Herrsch. S. 602 sq.

Relig. u. Polit. war. früh. eins u. dass. = d. König ist Gott od. Sohn ein. Gott.

Bei d. Trenn. d. Famil. verlier. d. Patr. sein 3fach. Char. als Famil. hpt; polit. u. relig. Chef, ab. er bleib. d. polit. u. priest. Chef = Beisp. 68.

Viel d. Gro: 70 – als Grospries.

Dies. Ueberg. erklär. d. Verf. dar. dss man ausser d. verstorb. Elt. auch d. verstor. Stamhpt sich günst. stim. wollt.

10 wird d. Herr: Vermittler zwisch. sein. Volk. u. ein. verstorb. gefürcht. Stam.chef.

Daneb. konnt. jed. Famil.vat: als priv. Priest. in sein. Haus. auch d. Stam.gott opf. darb. = 73 –

d. Verf. glau. dss. d. spiriti. Hypo. alles erklä.

Cap. VI. Entwick. d. Priesterth. S. 606 sq.

Bei weit. Entwick. d. Stam. find. d. Herrsch. sich oft in d. Nothw: sein verschi. Privil. zu delegi. Er ernent Feldherr. Richt. u. auch Priest.

Beisp. Numa – 75 –

Gewöhn. ernent d. Herr. ein. Verwand. zum Grosspriest. = 76 –

manchmal kan es eine Frau sein

Andr. Beisp. u. Form. von Entwick. d. Priest.th. p. 80 sq. –

Cap. VII. Polytheist. u. monotheist. Priestth.

2 hptsächl. Quell. d. Polyth.

a) durch Thlg. d. Stam: entsteht neb. d. urspr. Stam.rgo: dess. Cult fortdau: ein neuer Unterrgo: welch. ebenf. ein vergötter. Chef d. Unterstam. ist = 86

b) durch Erober: wird. ein. neuer Cult. d. Erober: aufgenomm. neb. d. alt. Cult. welch. besteh. bleibt = 87 –

Ausserd. 3 untergeord. Gründ. für Entsteh. d. Polyth. = 88 –

D. Ueberg. von Polyth. zum Monoth. gesch. i. d. Weis: dss zuerst jed. Stam. für d. Sieg sein. Gött. kämpf. dan sehr oft von sein. Anhäng. verlass. wird, ind. dies: zu Gott. d. siegr. Stam. übergeh.

Ausfäll. geg. Lourdes = 91 – Lourdes

D. Militaris: gründ. d. Hierach. unt. Lebend. und ebenf. unt. Gött – u. so entst. ein Panth. = 92

So ~~entsteht~~ vollzieh. sich d. Ueberg. zum Monoth. Ein Vat. d. Gött. u. Mensch. wird zum Hptgott all. übr. Gött. u. auch von ganz. Stam. verehrt u. wen er auch von ein. siegr. Gott. eines and. Stam. entthron. wird, so bleib. doch d. Tend. zum Monoth. fortbesteh. = 93

Ein ander. Grund d. Monoth. besteh. in d. Fortsch. d. Civilisa. = man betrach. d. Gött. als Geschöpf. eines höchst. Gott. = Beisp. d. Mexi. u. Peru. = 95

D. Entwick. d. ~~Polyth~~ Monoth. wird gehemt
a/ dad. dss d. oberst. Gott in Vergess. geräth
b/ dass er durch neue Vergötterung berühm. Fürst. verdrän. wird = 97 –
c/ ein nieder. Wes: welch. ~~für~~ den Vermittl. macht zwisch. d. Mensch. u. d. höchst. Gott, wird allmähl. d. erst. Platz einneh. = 97 = B. Virgo = 97. Bild in Vati:
d/ d. Monoth. bleib. wie rein, sond. nimt neue, untergeord. Gotthet. in sich auf =

Jud. = 98 = untergeordn. Gött. d. Christ = 99 von d. Gräb. d. Märtyr. = 99 – Heil. u. Märt. 99.

C. 8. Kirchl. Hierarch. = § 616 sq.

D. kirchl. Entwick: hält im. gleich. Schr. mit d. polit. Wo kein. polit. Autori. exist. besteht auch kein. relig; u. wo d. erst. unentw. ist, ist auch d. zwei. kaum angedeut.

D. erst. Ausbild. beid. Gewalt. in d. patriarch. Famil. – D. Chef d. Stam. ist polit. u. relig. Oberhpt in ein. Pers. = 101 –

d. Nomad. Leb. hind. d. Entwick. ein. polit. Organis. und ein. Priesterth., es bestch. wohl einzel. Priest. ab. kein. geordn. Priestersch. Ebenso in Griechenl. = 102

Je mehr d. Rangstn. in d. civil. Gesellsch. sich ausbild., desto mehr entwick. sich d. geistl. Hierar: = Tahiti = 102 –

D. Einsetz. einer kirchl. Organis., welch. von d. polit. getr. ist, ab. ihr ähnl. nachgebil. ist, tritt erst da auf, wo die Inter. der hies. u. jenseit. Welt streng geschie. sind. Wo beid. Ordnung. eng verwachs. sind, bleib. die entsprech. Organis. ident: und untersch. sich wenig = Egypt = 103 –

Japan – China 104 –

Späte. künstl. Glieder. d. kirch. Organis. Christ. = 107 – Egyp. Arab = 109 –

Falsch. Auffassg d. christl. kirch. Gesch. = in I u. II Jahrh. = 110, 111.

Monachism. u. sein. Grün. = 113.

Zusammenst. mit Zaub: 113

Ascetism := 114

Uebermäss. Fügsamkt. d. Chr: begün: die entwick. beid. Gewalt. = 116.

Cap. IX: Grund. ein. social. Band. durch ein kirchl. Syst. = §. 622 –

a) Leichenbegäng: = 117

b) in Folg. dess: Unterbr. d. Zwistig. 118

c) Letzt. W. u. = 119

Apollo gründ. d. griech. Gesch. = 120

Aeltest. Constitu. Roms = 121

D. Christ. hat nichts gethan für Vereinig. d. Völk. = 121

seit. jed. p. 123

Conservativ. d. kirchl. Einricht. in Betreff d. Geräthe, Spra., Ceremon. Glaub. Recepiton. = 129. 126

Cap. X. Militär. Handl. d. Priest. = § 628.

d. urspr. Gött. war. im. grund = 133

Ishtar = 133

Jehova = 133

d. Gött. bild. sind ~~bei~~ d. Schlach. anwes. 134.

d. Priest: treib. zum Kampf. geg. Anders-
gläub. u. Fremd en = 135

d. Oberanführ. im Krieg. ragt. Oberpriest. 136.

Spät. nehm. d. Priest. ein. indirect. Anthl.
am Krieg. = 139

Erzbisch. von Canterbury = 140 ~~140~~ =

Christ. Priest. nehm. thät. Anthl. im Krieg. 141 = =

Hier. folgt d. urspr. Einht. d. Heerführ.
u. Priest. = 143

Recapitu. = 144.

Cap. XI Civil = Handl. = der Priest. § 633

Cap. XII. Kirch. u. Staat

D. Kirch. wird allmähl. d. Staate untergeordn. je mehr d. Industrialis. sich entwick.
p. 162–163 –

e

Kritik d. Gottesidee u. relig. Ideen.

D. originell. Leistg. Sp. in sein. sociol. Forsch. ist ohne Zweif. sein. Erklär. d. Gottesid. Sie ht viel Aufsehen gem. u. ist von viel. Rationalist. accept. word. Sie bild. z. B. d. Grundl: d. ~~ohne~~ Monogr. Lipperts: Gesch. d. Priesterth. Es frägt sich nun, ob dies. berühm. Hypoth: vom Ahnen- od. Seelencult od. auch Animismus ein. histor. Grundl. ht. u. ob sie das leist. was man von jed. Hypoth. billig verlang. kan, die Erklär. d. Thatsach. ~~für welch sie~~ zu deren Verständ. sie d. Schlüss. lief. soll.

X Dss ein gew. Ahnencultg bei all. Völk. best. u. dass auch verstorb. Pers: zum Rang von Gött. erhob. word. sind allg. bekan. Thats. Kan man aus dies. Fact. d. allg. Gottesgl. u. d. ~~auf d. l~~ religiös Cultg erklär

1) Es ~~fällt~~ fällt nun zuerst auf, dss Sp: einer ganz. Reih. von Völk: jegl. Relig. abspr. (IV. 2) u. zugl. ~~beif~~ behaupt: dss bei ihn. jed. Glaub. an Unsterbl. d. See. fehle (8). Er führt ~~an~~ ein. lang. Unterhaltg eines Zulu mit ein. Engländ. an, worin sich d. erste: üb: d. Unsterblichktsgl: lustig macht u. Sp: ~~kom~~ gelangt zum Schlus: dss d. Fähigkt: sich gew. relig. Ideen zu bild. d. Mensch. nicht angebor. ist. Da nun nach d. evolutiö. Theor. schon d. nieder. Thie: ein. gew. Relig. besitz. wie oft ~~für~~ Spen. behpt. so ist d. gänzl. Abwesenht von Animis. bei verschied. Völk: (u. d. Zulus, Bongos u. c. sind gerade nicht die am niedrigst begabt.) ein hart. Schlag für obig. Hypoth: Ich weiss wohl, dss bedeut. Ethnol: es absol. vernein. dss es überhpt Völk. ohn. relig. Idee giebt, ab. ich stell mich jetzt ganz auf Sp. Standpkt: Entwe: ist d. Glaub. an d. Unsterb: d. See: all. Völk. sogar d. wildest. eigenthü: u. dan wäre d. Hypoth. Sp. wenigst. zum Thl gerech. od. wen es Völk: giebt, welch. die. Glaub. nicht

beritz: so lag es ihm ob, zu erklär. wie es kam, dass ein. Völk. ihn hab. and. ihn nicht hab. Es hand. sich näml. um ein allgem. physiol. Phäno: den Schlaf. Alle Mensch. schlaf. u. träum. Da nun Sp. d. Unsterblichktsg. wie auch d. relig. Idee aus d. Träu. als nothwen. Fol. ableit: so ist es unerklär: wie ~~unt.~~ i. Gegenw. desselb. allg. Phänom. einig. Völk. sich d. Glaub. ausbild. ander. nicht. Im Evolutionis. vollzie. sich doch all. mit streng. ~~Gesch.~~ nothw. Gleichmäss

2) Doch zugeg: dss bei all. Völk. ein urspr: ~~Ahnencult~~ Unsterblichktsg. best: so bleib. d. Frag. offen, wie kon. sich aus ihm d. Glaub. an ein. od. mehr. Gött. entwick: Dss Völk. welch schon ~~d. Be~~ ein. gew. Relig. hab: ein. berühm. Stammeschef vergött. ist erklärl; dss sie ihr. König. schon bei Lebzt: für Gött. halt. ist ebenf: erklärl: Wie kam ab. d. ursprüngl. halbthier. Mensch dazu, d. abgeschied. Manen sein. Vat. od. Grossv: göttl. Ehr. zu erweis: u. ihn weit gröss. Wirkung. zuzuschr: als er selbst besass. Denn vom eigentl. Seelencult. welch. eigentl. Fürsor. für d. Verstorb. ist, ind. ihn von Zt. zu Zt Speis. u. Trank. auf d. Grabstä. hingesetz. werd. bis zur göttl. Verehrg. ist doch ein weit. Schr: +

3) Bei fast all. Völk: find. wir Pflanz. u. Thiercultg, auch Vergött. d. leblos. Natur. Son. u. Gestirndienst, Feueranbetg sind allg. verbreit. Thats: Hier droht nun d. Spen. Hypoth. vollstä. in d. Brüche zu geh. Zwar bemüht er sich auch diese mythol. Gestalt. zu erklär. ab. auf ein. Weis. welch. Niem. befriedig. wird. Bei den Ainos (p. 18) sagt er, in Jap. gilt es für ein Compli: ein Bär genannt zu werd. Ein tücht. Jung. nent man ein. jung. Bär. Nun wird aber d. Bär von d. Ainos nicht nur verehrt, sond. auch erlegt u. verzehr.

+ Geb: ein: Malg: p. 6.

f.

Wir hab. dich getöd. o Bär, erstehe ~~und~~ auf
in einen Aino. Sp. zieht hier. d. Schluss
dss d. 1e Stammeshptl. d. Ainos durch
Metapher Bär genan. word.; nachh. verschw.
d. Erinner. daran, u. man bete: anst. d.
Häuptl. ein Bär an.

Manch. wild. Stäm. in Nordam. halt.
d. Stern. für Bivacfeuer, bei den. sich d.
Seel. d. Abgeschied. auf ihr. Reis. in's Jensei.
wärm. Hier. soll bei d. Califor. d. Glaub.
entst. sein, dss jed. Stern ein. Todt. sei
d. Ueberg. ist ja so leicht. D. alte Wild
(erklärt Sp. ernsthft) sagt. sein. Sohn.
der Verstorb. befind. sich beim Stern; Tod ist ein
d. Sohn verst. es schlecht, u. sagt. der Stern
u. so war d. ~~Glau~~ Sternendienst fertig (20)

Nicht anders gescheh. es mit d. Son.
Ein. tüchti. Heerführ. nente man aus Artig.
d. Son. Bei d. Huron. hiess. d. Stammesanführ.
Sone; in Egypt. trägt d. König manchm. in
d. Inschr.: den Tit. „Sone d. fremd. Völk."
Nichts war natürl. als dass man ein. solch.
Chef od. Kön. nach d. Tod. unt. d. Nam.
Sone anbete; nachh. verschmolz der Nam.
d. nur eine Metaph. war, mit d. wirkl.
Son. Ein hawaiisch. König hiess
bei Lebzt.: „grosser u. finst. Himel"
Viell. war Jupit. (so Sp.) auch ein
König, den man bei Lebzt. Himel nant.
Spät. gerieth d. König in Vergesnht. und
anstatt sein. See: betete ma d. Him. an. (21)
U. das behaup. ders. Philos: welch. sich
beständ. üb. d. Mytholog. u. ihr. Etymol.
lustig macht. In d. That, wen wir wähl.
soll. zwisch. d. Erklär. Max Müll: u der
Sp: so glaub. ich ~~ich nicht~~, dass wir ohn. Zög.
dem erst. ~~unsere~~ Zustimm. wend. welch.
uns sagt, dss Jup: = Ζεύς πατηρ
nichts Ander. als d. vergött. Him. beden.
Nach Sp. bege. wunst. wir annehm. dss zuerst

ein König Him. geheiß. hab; nachher ein Verwahr: zwisch. sein. Spitznam. u. d. wirkl. Him. stattgef habe. Auf welch. Seit. d. wahrhft wissensch. Erklär. sich befind. ist nicht schwer einzuseh; ab. Weit. darüb. spät

4) In ein. arg. Widerspr. mit sein. Theor. verfällt Sp. wenn er behpt. dss schon bei Lebzt. jed. höhe. Mensch vergött. wird: „Im Prinzip, sagt er, ist Gott d. höhe. leben. Mensch dess. Macht als übeird. anerk. wird.“ Er beruft sich auf Wild. welch: ihr. Fürst. als Gott ansch. Gen. Nicholson wurd. schon bei Lebzt. von d. Hindu als Gott verehrt obwohl er sie heft. verfolg. (22). Die alt. Ind. verfuhr. eben so, wenn sie Agni od Indra d. weisest. od. heilig. nennten (23). Und er erwähn. d. griech. u. röm. Apotheo. Nun stam. ab. all. d. Beisp: aus Zt. wo d. Völk. ein. schon ausgebil. Gottesglaub. hatt; dss sie d. allg. Begr. Gott auf höher. Indiv. übertrn: ist psychol. erklär. Ab: d. urspr. Mensch hatte nach Sp. kein. Gottesbegr: wie kann er nun dazu Leb. od Todt. zu vereh: U. so ist Sp. gezwun: ein. doppelt. Urspr. d. Gottesbegr. anzunehm: Ein Gott kann sein (sagt er p. 24) entwed. ein leben. mächtig. Pers. od. ein. verstorb. Pers: welch. ein. übernatür Macht als Geist erlangt hat, u. um d. Verwirrg recht vollständ. zu machen, fügt er hinzu Es gieb. ein zweifach. Urspr. für Halbgött: ~~deiner~~ entwed. ~~kommt~~ betrachtet ein. unterjoch. Rasse d. Erober. schon bei Lebzt. als Gött: od. sie betrach. ihre Ahn. als Gött. Er giebt ab. auch zu, dss in dessel. Rass. ein hervorrag. Indiv. ~~als~~ schon bei Lebzt. als Gott verehr. werd. kann.

Ich glaub. dss hiermit d. ganze Theor. zu Nicht wird, denn wenn wir +

\+ d. urspr. Mens: d. Fähigkt. zuschr. schon leben: ~~Gött~~: Mensch: als Gött. zu verehr: so braucht. er nicht durch d. Ahnencult. daran zu geleng. u. dann ist es wohl natürl. dss d. Ahnencult. das secundär Elem. ist u. d. Todt. deshalb verehrt wurd. weil sie schon zu Lebzt. dies. Verehr. genoss. ht

Wir könn. ab. noch ein. weite. Schr. thun u. behpt. dss wen d. urspr. Mensch, sei es aus Furcht sei es aus ander. Motiv. schon seinesgl. bei Lebzt. verehr konnte, so konnt. er ähnl. Verehrg auch auf ande. Wes. übertrag, welch. er fürchte. od. ~~von~~ welch. er besond. verpflicht. war. ~~Gewalti~~ Furchtbare. Thie: od. gewalt. Naturerschg: konnt. ebenso sein. Verehrg abnöth. als gewal. Mensch. Sp. ist also mit sich im Widerspr. wenn er behpt.

leicht. Weise in ungünst. Klimat. u. geogr. Verhält. existir. kön. als mehr entwick. Stäm. Die Eskim. u. Feuerlandsbewoh: werd. weit. fortbesteh. weil ihr. ~~Land~~ Insel ein. civilisir. Bevölker. nicht ernähr. könte". Danebe. glaubt d. Verf. von d. semit. Nomad. behaupt. zu müss. Höher entwick. Rassen werd. nichts anfang. zu wissen mit gewiss. dürr. od. pestilent. Gegend. unt. d. Trop. Desh. werd. niedrige. ehelich. u. polit. Form: d. Menschht. in solch. Gegend. weit. fort existir, z. b. die Polyand. in Tib; d. Polygin. in gewiss. Thelen Afri. u. es ist wahrscheinl. (st d. Verf.) dass bei den entferntest: Stäm. der hyperbor. Rassen d. Promiscuit. und unregelmäss. Verhältn. der Geschlecht. sich weit. forterhalt. werd. Ebenso glaubt d. Verf. dan in gew. Gegend. d. militär. Typ. u. d. ihm entspr. Familienfor. fortbesteh. wird, besond. in nordöstl. Asien, welch. unvermög. sind eine dicht. industr. Bevölker. zu ernähr.

2. Was d. höher. Rassen anbetr. so geht d. Verf. von d. Voraussetz. aus, dan bei ihn. d. Militar. imm. mehr zu Gunst. d. Industrial. verschwind. wird. Das wird zu Folg. hab. dass dort überall in der Zuk. d. Monog: sich ausbreit. u. vervollkom. wird, ind. d. gegenseit. Zuneig. d. Gatt. immer mehr d. eventuell. Elem. d. ehelich. Zusammenleb. bild. wird. Andererseits wird eine so vervollkom. Monoga: immer siche. die 3 Hpt~~beding~~ziele d. ehelich. Verbin. erfüll. näml. d. 3fache Wohlergeh. d. Species, der Elt. u. d. Kind. u. so wird diese Famil.form alle übrig. wenig. vollkom. ~~verd~~zurückdräng.

D. Lage d. Frau: wird sich bessern, ind. mit Niederg. d. Militar. u. Aufschwung d. Industrial: d. Gleichht beid. Geschlecht. immer mehr sich herstell. wird. Jedoch wird die Gleichht nie eine absolu. werd. In der Leitg. d. Famil. wird d. Man. immer

ein gew. Vorrecht eingerä. bleib.; wen unver-
heirath. Frau: all. Hindernis. weggeräumt
werd. müss. auf dass sie selbständ. ihren
Unterh. gewin. kön. so glaubt doch Sp.
dass im Allg. jede Frau bestimmt ist dem
eigen. Hause vorzustehen: und dass keine
absichtl. zum Hand. od zu. Gewerb. volle
herangebild. werd.

D. polit. Gleichstell. d. Frau. u. Männ.
wird nur dann mögl. sei, wen d. Industr.
~~ein.~~ zum ~~voll~~ allgem. herrsch. Syst. sich wird
erhob. hab. u. d. Militaris. wird vollstän.
verschwund. sein. Dann wird man auch den
Frau. vollständ. polit. Gleichberech. einräu.
kön.

D. Verhältn. d. Kind. zu d. Elter. wird
ebenf. sich stets im Sin. d. Freiht entwick.
Sp. glaubt jed. dass in manch. Länd. besond.
in d. Vereinig. Staat. sie schon zu viel
Freiht. geneiß; dss. d. Staat im Allgem.
d. väterl. Autori. eingeschr. ht und
dass auf die heuti. übermäß. Desintegr.
d. Famil. ein. stärke. Reintegr. folg. wird
Anderer: wird d. grosse Selbständ. der
Famil. gegenüb. d. Staat. begleit. sein
ein. gross. Ausbild. der altruist. Gefüh.
zwisch. Elt. u. Kind. welch. ihr gegenseit.
Wohlergeh. beförd. werd. ohn äusser. Zwang
eines staatl. Gesetz.

Ein Fact. wird besond. in d. späd. Entwick.
d. Famil. eine gross. Rolle spiel. der welch.
zuletzt in d. Civilisa. ersch. nämlich die
Fürsor. d. Kind. für d. gealter. Elt.
Unbekannt bei d. Thier; schwach entwick.
beim ursprüngl. Mensch; bedeut. bei civilis.
Völk. u. sehr stark bei den heut. am
meist. vorgeschritt. Natio. wird d. kindl.
Lieb. u. Verehrg. ein. imer gross. Aufschw-
ung nehm. D. Beding. einer solch. Aufschw. siehe
p. 420.

Die Sociol. Spen. das Hptwerk seines philos. Syst. zerfällt in 4 Bd: ungleich. Werthes u. Umf: der 1e und wichtigs: behand. in 342 §§ die allgem. Grundsätz und die Entwick. der Famil; der 2e (§. 343-433) in 91 §§ das Ceremonialwesen, der 3e in 149 §§ (434-582) die polit. Institutionen; endl. der 4e und kleinste in 78 §§ (583-660) die kirchl. Instit. Das ganze Werk enthält 660 §§. Es fehlen noch besondere Thl. über die Industrielle Organisation, die Entwickel. der Sprach. und der Intelligenz, den aesthet. Fortsch. und moral. Fortschd: Wie bekannt hat der Verf: diese Ausführ. unterbrch: und dafür die Data of Ethics herausg: ind. er seine Kräft: zur Vollend. des ganz. Werk. nicht mehr für ausreich. hielt. Eine gewisse Entschäd. für die fehlen. Parthi. geben uns die 3 Bd. seiner Essays. Ausserdem veröffentl. Spencer schon früher eine Reihe von Abhand. welche zuerst in der Contemporary Review erschien: nachher unter dem Tit: „das Stud. der Soci:" (The Study of Sociology) als besond. Bd. der Internat. wissensch. Bibl: einverl. wurden. welche bereits allg. bekannt in mehrer. Spr: gleichzt. erscheint. Dieser Bd. kann als allgem. Einleitg in d. Stud. der Sociol. geld. u trägt auch gewöhn. diesen Tit.

Die Soc. Spen. zerf. in 6 Thl: 2 allgem. und 4 besondere. Von den allgem. behand. der erste die sogen. fact. der Soci. der zweite die induct. Gesetz. Da wir diese beiden Thl: später ausführlich. bespr. wollen, gehen wir sogl. zum 3 Th. über: zur Entwick. der Famil. Im allgem. beruht die Fortpfl. der Geschl. auf einem tief. Antagon. zwisch. Indiv. und Speci. Je tief. wir herunt. steig. ~~auf~~ in der Reihenf. der thier. Form: desto mehr wird bei der Fortpfl. das Indiv. dem Fortbest. der Sp. geopf. In den niedrig: mikroskop. Protoz: verschwind. der Erzeug. vollständ: ind. sein Organ. sich in zwei neue Indiv. sond. die auf dieselb. Weis. sich in neue Indiv. spalt. od. es kommt auch der Fall vor dass der Körp. der Erzeug. sich in eine gross: Masse von Spor. auflöst die neu. Exist: das Leb. verleih. Ähnli. Aufl. des erst. Organis: in ein. Anzahl von neuen beobacht. man bei den Medu: Tänien u. s. w. (204-205) Je höh. dageg. d. thier. Organis. ist desto mehr Rücksicht nimmt die Nat. auf Erhalt. sow. der Erzeug. als der Nachkom: Bei den Fisch. bleib. schon d. Erzeug. erhalt. obwohl von der unzähl. Nachko. eben weil sie so zahlr. der gross. Thl. zu Grund. geht. Bei d. Vög: ist die Anzahl d. Klein: ausserord. gering: aber d. meist: bleib. erhalt: bei d. Säugeth: ist d. Ausgleich: der beiderseit. Interes: mittl. Indiv. u. Spec. noch deutli. Man kann als allgem. Gesetz gelt. lass. dass je zahlr. die Nachkom. ist, desto kürz: leb. die Elt. je ~~läng~~ wenig. Jung. geworf. werd. und je läng. Zt sie zu ihr. Reife brauch. desto läng. und wohlhab. dauert das Leb. der Elt. Am best. ist für

die Erhalt. d. Indiv. bei d. höchst. Zeugeth.
gesorgt. Am meist. ist dies der Fall beim
Mensch. und. bei ihm die Perio. welche der Zeug.
vorang: relativ lang ist; und. zweitens
die Nachkom. relat. wenig. zahl. ist
und läng. Zt zu ihr. Erzieh. gebr. und
drittens das Alter, welch. der Zeugungsfä.
folgt ebenf. relativ lang ist. Es ~~ist~~ ergibt
sich somit d. Schl: dass eine Verbind. der
Geschl: welch: am meist. unser ethis.
Grundsätz. entspr. auch zugl. biolog.
und sociolog. d. beste ist. Und zwar
wiederh. sich das selb. Schausp: bei
den niedrig: Menschenr: in dersel. Weise:
Bei den niedrig. Völk. entwick. sich die
Pubert: sehr schnell, die Erhal. der Nachk:
macht den Frau. denen sie grösstenth. zufällt
ung. viel Sorg: die Indiv: geh. leicht.
zu grund. wenn sie erwach. und noch
mehr im Alt. Im verhältn zur Spec:
befind. sich demn. das Indiv. ~~auf~~ in einer
weit ungünst. Lage, als bei d. cultiv. Völk.

6

a

Entwick. der Famil: Anfangs bestanden ganz lose geschlechtl. Verhältn: welche ebenso leicht eingeg. und gelöst wurd. Im Allg. herrsch. Promiscuit. und Hetäris. jedoch gleichztg: mehr dauerh. Verbind: welch. allmähl. die Oberh. gewonn. Je wenig. entwick. d. polit. Zustän. war. desto unvollkom. die erst. Famil. verb. Nachd. der Verf. die vielaufgeworf. Streitfr. üb. Exog. u. Endog: ~~im Ganzen~~ Sinne: einer gleich. Berechtig. erledigt, entwick. er nun die verschied. Famil. form. in d. Weise, dass die urspr: Promisc: zuerst durch unvollkom. Polyand. und Polyg. eingeschr: werden, spät. in vollständ. durch fest. Gesetz. geregel. Polyand. u. Polyg. überg. Die Polyg: inden, wo ihr nicht besond. ungünst. local: Beding: entgeg. stand. gewann die Oberh. und gestalt. sich zu ein. fest: social. Bild. aus welch. bei der meist. aussereurop: Völk: angetroff. wird und auch den Bedürfn. einer niedrig. Kult. zieml. ausreich. entspr. Neb. ihr erhielt sich d. Polyand. in einig. Geg. insbeson. in Tib: wo sie ebenf. local. Bedürfn. angepass. war. Indess. auch bei wenig. entwick. Völk: bestand ~~erhielt~~ ein. gew. Art von ~~sie die~~ Monog: und dies: wurd. für höh. begab. Völk: hptsächl. ausschl. Urspr: die fest ausgeprag. Form d. Famil. leb. Anfangs bestand sie in einer losen Verbind. welch. jed. Augenbl. durch Laune od. Unglücksfäl. aufgelöst wurde, aber je mehr sich das Eigenth. recht herausbild. ein Volksst. vom herumschweif. Leb. zum Ackerb. und zur Industr. überg: und in Folg. seltener Krieg. und grösser:

Lebensd. die Zahl der beid. Geschlecht. sich ausgleich, ~~wird~~ erlangte die Monog: vor ander. Form des ehelich. Leb. den Vorzu. Es stellt. sich heraus, dass diese Form am geeigne: war die Inter. der Gesell: der Kind. u. d. Elt. zu wahr.

In den 4 letzt. Abschn: der häusl. Inst. behand: der Verf. ein. Frag. welche unse: Aufm: verdien. da sie nicht nur auf die Entstet. und Entwick. der Fami: Licht werf, sond. auch ein actuell. Inter: beanspr. Zuerst der lang: und inhaltsr: 9 Absch: üb. d. Fami: welch. ich hier nur kurz wiederg. kann.

Jed. For. des ehelich. Zusamleb: entspr: eine ähnl. For. der polit. Organis. Solang. d. Krieger. Leb: in ein. Volk. vorherrscht ~~find~~ wird bei ihm die Polyga: die übl. Form der Famil. sein; jemehr das friedl. Leb: Ueberh. gewint. als Beschäft. mit Ackerb. u. Industr. wird d. Monoga: der vorzug. Famil. typ. Aber auch das gegenseit. Verhalt. der Mitgl. ein. Famil: wird beeinfl: durch die Gestalt. des polit. Leb. Indem d. Verf. d. Behaupt. von Henry Maine zurückw. als wäre das Patriarch. die urspr: Organis. der Famil. u. d. Stam. gewes. betracht. er es als eine späte. Stuf: welch. von viel. Stäm. nie erreicht wird; doch welch. aber die meist. civilis. Völk. einst. durchgeg. sind. Spen. verknüpft d. Entsteh. de Patriar. mit d. Anfang. d. Thierzüchtg. u. d. Hirtenleb. Hier wird der Vat. das natür. Hpt d. herumz. Stames, sei. Kind. kom. in grosse Abhängi. der sogen. Matriarch. verschwind. u. die männl. Erbfolg. wird eingesetz. Dies. Typ. bleibt gewöhnl. besteh. auch wenn ein Stam. vom Nomadenl. zum Ackerb. übergeg. ist. Sehr oft bleib. Kind. und Enk: auch wen sie verheirath. sind woh. bei d. Grosselt; es herrscht woh. d. grosse Famil. einheit vor. welche all. Individ. untergeord.

bleib. ~~Nach~~ Anfangs ist auch im Ackerb. leb. d. Famili-chef das was er im Nomadleb. war uneingeschränkt. polit. Oberhpt. Je läng. jedoch d. Ackerb. dauert desto mehr spalt. sich die ursprüngl. patriarch. Fam. in eine grosse Anzahl von neuen Famil: welch. durch d. gemeinschaftl. Abstamg und gemeinsch. religiö. Ceremon. zusammengehalt. allmähl. ein. polit. Staat bild. in welch: gleich. bürgerl. ~~Pf~~ u. militär. Pflicht. die Emancip: der Indiv. aus d. patriarchal. Despot. d. Stammes oberh. herbeifüh. D. grosse patriarch. Fam. wel. ursprün. mit d. Stamme (Sippe; gens) eins war löst sich in eine gross. Zahl. einzel. selbstä. Famil. auf u. innerh. einer jed. entwick. sich weit. durch neue Ausgreg: das Indiv. immer mehr emancip. u. d. Famil. recht. auf d. bürgerl. Gemeinsch. übertr.

Es erhebt sich hier d. Frag. ob d. Auflösg. d. Famil. zu Gunst. d. ~~Famil~~ Indiv. immer weiter fortschr. wird? Wird d. Famil. gänzl. verschw. u. all. ihre Recht. an d. Gesellsch. abgeb: als da sind Verwaltg. d. Eigenth; Erziehg d. Kind., so dass zuletzt nur d. Indiv. übrig bleib. zusammengeh. durch d. staatl. Verband? Sp. glaubt, dss wir schon an der mögl. Grenz. d. Familienv. angelangt sind" (Dass die Famil. zu neu. Ansehn. gegenüb. d. Indiv. gelang. wird. Er glaubt mit voll. Recht. dss d. Wohlfahr. d. Gesellsch. begründ. ist auf d. absol. Gegens. d. Famil. Recht. u. der Staatsrech.

XI. Abschn. D. Kind. werd. beim ursprüngl. Mensch u. d. meist. wild. Völk. je nach d. Laune der Angeh. schlecht od. gut behand.; grössenth. schlecht. Jed. d. männl. Nachkom. wird bevorzugt aus egoist. Motiv. um neue Krieg. heranzubild., um ein. Erb. zu besitz. der sein. Vat. nach. kann od. nach sein. Tod. ihm die vorgeschr. Begräb.-ehren erweis. wird. D. Mäd. werd. dageg. vernachläss.; oft sog. getödt. aus Nahrungsmang. od. sonsti. Motiv. Im Allgem. theil. d. Kind mit d. Mutt. d. herb. Abhäng. in welch. jed. Mitgl. d. Famil. währ. d. Militarismus befind. Je mehr dageg. Industr. u. d. Küns. d. Fried. bei ein. Volk. vorherr., desto mehr Selbststaend. erlang. d. Kind. beiderl. Geschl. und desto bess. werd. sie behand. Der Verf. find. ein. vollstän. Analog. zwisch. d. Lag. d. Frau. u. d. Kind. einers. u. der polit. Gestalt. d. Gesell. jenachd. bei ihr d. militär. od. d. industr. Typ. vorherr.

XII. Vergangh. u. Zuk. d. Famil.

Ueb. d. Vergangenh. d. Famil. siehe den retrospectiv. Ueberbl. 200–206.

Die Zukunft lässt sich aus d. Vergang. voraussag. Die Entstehg d. Famil. entspr. vollstän. d. Gesetz. der Evolut. Die Aussöhn. der verschied.art. Inter.: der Spec. der Elt. u. d. Nachkom. ist zum Stand. gekom. währ. der allgem. organ. Entwick. u. hat dann neue Fortschr. gem. Ein höher. Char. der Verhältn. zwisch. d. Geschlecht. einers. und Elt. u. Kind. anderseits ist mögl. gewor. weil d. Niveau d. Bild. und Gefühl. sich gehob. hat. Der Verf. kommt zu folg. Schlus.:

1° Die Famil. verhältn. verschied. Völk. werd. in verschied. Geg.: auch in d. Zukun. unähnl. bleib. Die vorgeschr. Gegend. werd. nicht die ganze Erd. einnehm. Wie im Thier. werd. auch im Mensch. geschl. neb. höher. social. Form. niedrige. besteh. bleib. weil sie auf

Im X. Abch. behand. Sp. d. rechtl. Stellg d. Frau. So lang. bei ein. Volk. der Militaris. und i. sei. Gefol. die Polygam. vorherr. nehm. d. Frau ein. untergeord. u. gedrück. Stellg ein; je mehr ab. ein Stamm friedl. gesinnt ist und sich d. Ackerb. und d. Industr. zuwend. desto erträgl. wird d. Lage d. Frau.

Kraków 27/wrze. 83.

Principes de Sociologie par Herbert Spencer. Traduit de l'anglais par E. Cazelles. Tom I. Paris 1878. Germer Baillière. 8vo. 624.

Świątynie

Rozd. XIX: Świątynie, ofiary, kult i t.d. p. 346 –

Cher. święt. przypisy: grobo: obejmu: wszyst. co się wiąże lub wiąza. z osobą umar. Dzicy i ludz. cywilizo: mają to samo wraż: stracha przed umar: stąd Hottent: zosta: chaty w któr. ktoś uma: przekon. że dusze zmart. w nich przebyw: – 347 –

Wstręt wchodze. do poko: gdzie ktoś umar. lub przechodz. nocą przez cment: podob. u ludz: cywili. z tego sam. wraż. – 348 –

To wraż: stra: zamie: się lub tabu. wraż: czci. Na przyp. Tonga cment. są świę. gdy zaraz nowo: pochowa: w jak. miejsce, to sta: się zar. tabu tak samo u Tahitan: jak donos. Cook, dom i rzeczy zmart. stawa: się tabu

Kroki: Czci dla umar: sta: się wraż: podobn. do tego, któr. ucz przej: mię: lub vrea: posiniy: praktyy. relig. – 348 –

Ludy mieszka: w jaskin. jeszcze dziś. opuszcza: ją jeśli: w niej kto umar. był to zwyczaj. powszech. u ludz. pierwo: a gdy przesta: mieszk. w jaskin. jeszcze ich używ: na cment: a że na cment: nowo: dla umart: stracy lub inne ofiar: powst: święte jask: le temple caverne. – Na przyp: egip. świąt. w jaskin. mają tak. począt. – 349

Comment supposer que l'homme se soit mis a tailler ses temples dans le roc, s'il n'avait pas auparavant une habitude qui lui en suggérât l'idée ? – 350

Inny rodz. świąt. wziął począt. z inn. metod. chowa: umar: Chowa: niek. umar: w jego włas. domu – Arrauakowie, tubylcy Gujany, Fantisowie w Afry. w Dahomeju i t.d. Teże: Dom taki opuszcza: a przypuszcz: tam ofiary zamie: się w świąt – 351.

W inn. miej: nad grob. umar: wzno: szopę, która się zamien. w jego mieszk. a następ. w świąt. – 352.

Przykła: Peruwi: i Egip: 353

Le tombeau de Darius, taillé dans le roc, est une reproduction exacte de son palais sur la même échelle

Wedł. Fergusson'a: l'exemple le plus fameux de cette forme s'appelle aussi souvent (chez les anciens auteurs) tombe que temple de Bélus et chez une peuplade touranienne on peut dire qu'une tombe et un temple sont une seule et même chose. 352.

To samo dziś. jeszcz. u Arab: przy grob. marabutów i w Katedr. Kat. mauzoleum stawn. ... sta: się zarod. kultu 354 –

Ołtarz jest grob: lub imita: grobu, wraz z nazwą pot. z Kamie. 354 – 355.

Przykła: Egyp. i Żyd. 356-357.
Tek samo w Księż. Katol. gdzie ołta: był znan sarkof. a dziś jeszcze zawie. relik:
Konkl: L'autel primitif est l'objet qui supporte les aliments offerts aux morts; delà les diverses formes qu'il prend, tertre de gazon, tas de pierres, tréteau élevé, cercueil de pierre. 358.-

Ofiary: Pierwotn: dawa: pokar. umarł. nie tyl. zar. po śmier. lecz i w pewn. stat. epok.
Przykła: 358-359
Tym sposob. pokar. pogrzebo. zamien. się w ofiar: relig: - przykła. - 359
Les Bhils ne manquent jamais, quand on leur donne d'une liqueur, d'en verser une partie sur le sol avant de boire. Comme leurs ancêtres trépassés sont leurs dieux, le sens de cet usage n'est pas douteux - 360.-
Les Araucaniens versent un peu de leur boisson et jettent un peu de leurs aliments avant de manger et de boire.
Les Virzimbers de Madagascar, en s'asseyant pour manger, prennent un morceau de viande et le jettent par-dessus leur tête en disant: Voilà pour l'esprit.
Les antiques races historiques avaient des usages analogues. - 360.-
Dziś Karib. wyspd. więcej przykł: niebonny: - 361.
Par le motif comme par le procédé, l'offrande d'aliments et de boissons aux morts a son analogue dans l'offrande d'aliments et de boissons à une divinité.
Przykła: u mieszkań: wysp Sandwich i star. Grek. - 361 -
Przykła: Kafrów i z Iliad: - 362 -
Il existe donc une relation qui ne se dément jamais entre les rafraîchissements déposés auprès des morts et les sacrifices religieux en général. On voit assez bien que les derniers dérivent des premiers par des gradations qu'on peut suivre, on le voit mieux encore par la persistance des mêmes traits essentiels dans le sacrifice. - 363.-

Post: le jeûne, comme rite religieux, est une conséquence des rites funèbres - 364
Człow. dzik. nieraz bez pokar. udawszy się na spocz. nocny, miał des rêves saisissants przez co le jeûne passe à l'état de procédé auquel on a recours délibérément pour avoir des entrevues avec les esprits. 364
Takka była racya, dla której pościli Żyd: i plemio. dzik. 364
Inna racya także: on veut se donner l'excitation extra-naturelle que l'on appelle inspiration - 364.
Inne racye pochodzą: de ce qu'on a fait en faveur du mort des provisions excessives. Le jeûne, alors, devient implicitement, un signe reconnu de respect pour le mort et finalement un acte religieux - 364
Liczn. przykła: u dzik. Ind. gdzie rodz. lub plem. wyrzuj. się komplet. wszysg. swój dobyt.

na cześć zmarł., pow. aut.: comment ne pas conclure que le jeûne, d'abord résultat du grand sacrifice fait au mort, devient un usage qui signifie ce sacrifice et qui persiste alors même qu'il n'est plus nécessité par l'appauvrissement des survivants. - 365
To samo u Egip. i Żyd. - 365.
Post będ. zrazu ozn.: wyrzecz. sieb. sam. pot. zamien. się w środ. uzysk. względ. potęgi nadprzyr. - 366 -

Ofiary ludzkie lub części własn. ciała

Ofiara: ludzi przy pogrzeb. z 2 pobud: a) dostarcz. życia. umar:
b) dostarcz. mu sług -
Kanibalizm panu. u ludz. pierw. a stronę jakiej kto ze żyjąc. ludzi dosta. tak. po śmier.
Fidzijanie - 367
Meksykanie -
Ludy barb.: całija: tak: jeń.: domown. kobiet. przyja: aby umar: miał towarz. 368
Strawne przykła.: kanibal: ludzi pierw: lub dzik.: - 369
wylew: obcej krwi i włas.: na użyt. dla umar. a pot. dla bog. 371
Amputa.: części cia.: przy pogrze: były bar. zwycz.: 371
obcina: sob. palc: lub części ciała 372
obrzeza: wyrzyn. zęb.
obcina: włos:
Wszystk. mutyla: były zrazu trofe: wojen. - na zabit. ciał: lub na jeńcach - pot: nowo: przez jeń. są ozna: podległo - następ. stają się znak.: uległo.: dla umar.: aby ich duchy sob. zob.: przychy: pot. stają się rytu: kościel. polit. qui portent avec eux de vagues idées de soumission et d'un caractère sacré, après qu'ils ont perdu leur signification spéciale. Potem u lud. cywil. stają się pobud. dumy i przybr. ozn: dekor. - sztuk. bliz. tatuowanie - 373.

Pochwały dla umarłych.

Liczn. przykł. dzik. kto. wychwa. umar. - to samo w Egip. - 374. 375
Te pochwal: hym. śpiew. są w pewn.: dniach lub okaz.
Duchy są zazdro: lorsqu'on est parvenu à déterminer, grâce à un devin, celui des esprits ancêtres qui a infligé une maladie, on lui fait une place à part dans les louanges qu'on leur adresse - 376 -
Tak pochw.: powstane: po za pogrzeb. w pewn.: czas: zamie. się w kult relig.
Obok pochw. także prośb. zanoszą się do umar. 377.
Liczne przykła:
W tych modlit.: przypomi: się bog: składa: ofia: a w zamian żąda się od nich pomocy - 378 -
Proro: hebr: mieli wyżs. pojęc: ale lud żyd: wier: w siłę ofiar - 378 -

-

Mais, si l'idée que les peuples à demi civilisés attachent à ces usages, ne revêt pas la même forme que celle des peuples sauvages, elle est la même au fond. Le chevalier du moyen âge, qui implore le secours de la Vierge ou d'un saint, et fait voeu de bâtir une chapelle s'il échappe au danger, suit la même politique que le sauvage qui trafique avec l'esprit ancêtre et échange une protection contre des vivres. - 378.

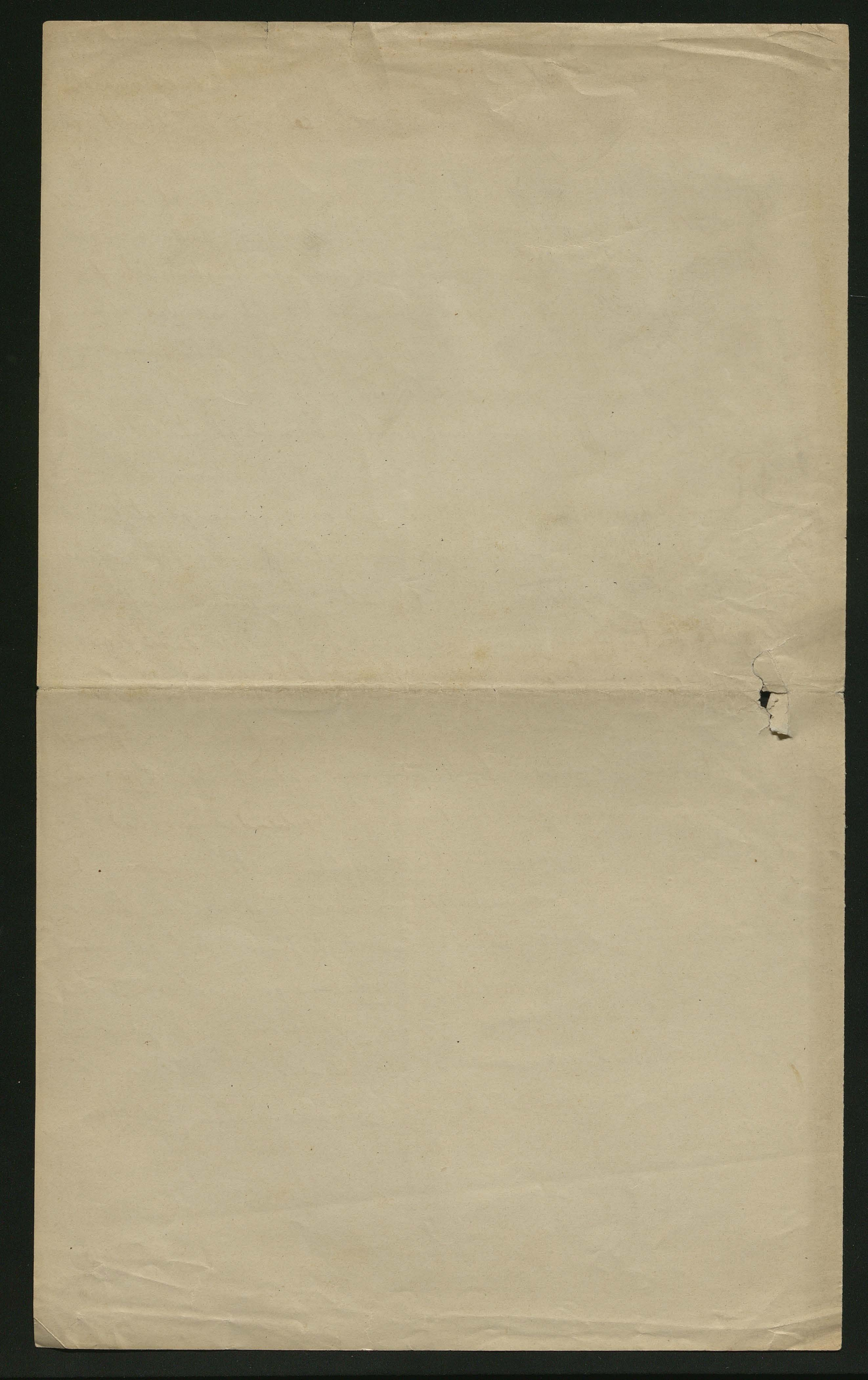
d. Sp-Metho.

d. Familientheorie, sowie auch d. übrigen Thle d. Spen.-Sociologie sind aufgebaut mit Hülfe eines fast unübersehbaren ethnolog. u. anthropolog: Materials. Fast auf jeder Seite begegnen wir einer Unmasse von Thatsachen, welche gewöhnlich mit Meisterhand zusamengestellt, d. Behauptungen des Verf. stützen sollen. Wie in einem Kaleidoskop ~~bilden~~ entstehen sich vor d. erstaunten Blicken d. Lesers überraschende Bilder, zusamengewürfelt aus zahllosen Sitten, Gebräuchen, Eigenthümlichkeiten hunderter Volksstäme. Aus dieser ungeheuren Fülle von Thatsachen zieht nun Sp. allgem. Schlüsse, welche d. unerfahrnen Studenten, u. auf diese machen Sp.-Werke den grössten Eindruck, neu u. überraschend erscheinen u. von ihnen gläubig hingenommen werden, d. erfahrenen Leser dagegen grösstentheils unsicher, sehr oft gänzlich verfehlt vorkomen. Dies kan nur einen doppelten Grund haben: entweder ist das reichhaltige Material unkritisch zusamengetragen, od. d. Methode, nach welcher Sp. seine allgem. sociologischen Theorien aus demselben ableitet ist falsch. Es kan aber auch beides der Fall sein u. dies trifft bei Sp. gewöhnlich zu. Ich finde z. B. die wilden Zulus einmal citirt als Beleg für gänzliche Religionslosigkeit wenig fortgeschrittener Völker, ein anderes Mal für d. Glauben an überirdische Mächte. Aus andern Quellen, welche Sp. übergeht, wissen wir, dass diese Völkerschaft wirklich an ein höchstes Wesen glaubt. D. Eskimos werden uns vorgeführt, als abschreckendes Beispiel von Promiscuität u. allen möglichen Lastern; ich habe vorher erwähnt, dass andere gewichtige Zeugnisse ihre Sittenreinheit in ziemlich günstigen Lichte erscheinen lassen. Ich habe ebenfalls mehrere Werke angeführt, welche d. ehelichen Verhältnisse verschiedener afrikan. u. südamerikan. Stämen ganz anders darstellen, als es d. Sp.-Quellen thun, u. diese Werke wurden von Leuten verfasst, welche viele Jahre unter jenen Wilden zugebracht u. ihre Lebensweise u. Sitten genau beobachtet

hatten. Ich könnte diese Zweifel, welche ich hier erhebe, noch um ein bedeutendes vermehren, glaube indess, dass d. angeführten Beispiele ausreichen um darzuthun, wie wenig Zutrauen man zu der kritischen Sichtung des Sp. Materials haben kann. Wer sich erinnert, wie viele sich ganz widersprechende Nachrichten über fast jeden wilden Stamm von Reisenden in unserm Jahrh. veröffentlicht wurden, kann mit Recht verlangen, dass d. ganze von Sp. zusammengetragene Material erst kritisch überarbeitet würde. Fürwahr ein nicht unangemessenes Verlangen, gegenüber einer Schule, die sich rühmt stets kritisch zu verfahren. Ich glaube, dass nach einer solchen krit. Sichtung des ethnograph. Materials u. einer vorurtheilslosen Verwendung desselben, d. Sociologie zu ganz andern Resultaten gelangen wird.

Aber um dies zu vermögen, muss sie zuerst sich für eine richtige Methode entscheiden. Dass d. Sp. Methode grundfalsch ist, darüber kann kein Zweifel bestehen, wenn man d. unhaltbaren Ergebnisse erwägt, zu denen sie ~~unter d. Hand~~ in Sp. Händen gelangt ist. Aber wir können d. ~~Falschheit~~ Unrichtigkeit d. Spen. Methode auch direct nachweisen, indem wir d. Grundfactoren* näher betrachten, aus denen er d. ursprüngl. Menschen zusammensetzt. Die beiden ersten allgem. Theile seiner Sociologie sind hauptsächlich dieser Synthese gewidmet. Es ist klar, dass man keine Sociologie im evolutionistischen Sinne schreiben kann, ohne einen klaren Begriff vom Urmenschen zu haben. Soll d. heutige civilisirte Mensch das letzte Glied einer langen natürl. Entwickelung sein, welche mit d. Urmenschen angefangen hat, so müssen wir doch wissen, wie d. Ur-Mensch beschaffen war. Diese Frage stellt sich Sp. u. löst sie ~~auf~~ seine Weise in d. ersten Capiteln d. ersten Bd. seiner Sociologie. Er beschreibt uns wie d. erste Mensch leiblich ausgesehen hat. Wir erfahren, dass er von kleiner Gestalt war, dass er kleinere u. schwächere Glied-

maassen, als d. heut. Wilden, hatte, dass er folglich mit keinem stärkeren u. schnelleren Thiere sich messen konte, sei es in der Flucht, sei es in d. Verfolgung. Ausserdem soll er einen grossen Magen u. viel mehr entwickelte Gedärme besessen haben, da er sich schlecht u. unregelmässig nährte; in Folge dessen war er schwerfällig, hatte weniger Elasticität u. Nervenkraft, war aber auch weniger empfindlich für physische Leiden u. jeglich. klimat. Ungemach. Ich will das phys. Bild nicht weiter ausführen, noch auf d. Gefühle, Gedanken u. sonstigen psycholog. Regungen, welche Sp. in besondern Cap. eingehend erörtert. Ich frage nur, welche Glaubwürdigkeit besitzt dieses ? leibliche u. geistige Porträt unsers Urahnen. Wenn wir es näher untersuchen, so finden wir es zusamengesetzt aus einzelnen Momenten, welche Sp: d. verschiedenartigsten wilden Völkern ziemlich willkürlich entlehnt. Ein solches Verfahren wäre gestattet, wenn es mit nothwendiger Kritik durchgeführt wäre, sobald wir d. unumstössliche Gewissheit hätten, dass d. am niedrigsten stehenden Stämmen am reinsten d. ursprüngl. Menschentypus bewahrt hätten. Nun erklärt aber Sp: dass d. heute auf d. niedrigsten Culturstufe stehenden Völker keineswegs als Beispiele d. ursprüngl. Menschen gelten können, da sich bei fast allen Spuren nachweisen lassen, dass sie von höher gestellten Vorfahren abstammen. Zum Ueberfluss citirt er sogar Fälle, wo hoch civilisirte Völker in vollständige Barbarei versunken sind. Ich glaube, dass nach dieser Erklärung Sp: wir sein Porträt vom Urmensch. das er in grellen Farben ausgemalt hat, für ein Phantasiestück halten müssen, ohne jeglichen histor. Werth.

Spencer powiada, że ostatnie, najwyższe składniki świata i wiedzy są objawami niepoznalnej potęgi, manifestations of an Unknowable Power, która się ma do nich, jak bezwzględna rzeczywistość (absolute reality) do względnych rzeczywistości (relative realities); lub też powiedzieć można, że owe składniki wszech rzeczy (general forms) są skutkami absolutu, bytu bezwzględnego (effects of the absolute). Owe ostatnie naukowe pojęcia (ultimate scientific Ideas) są symbolami, znakami bezwarunkowej Istoty (symbols, signs of the Unconditioned Being), są przystępnemi dla nas sposobami absolutu, który w sobie nie daje się ani objąć ani przedstawić a jednak trwa bez przerwy jako jedna w sobie, wolna od sprzeczności istota świata przy wszystkich zmianach sposobu, formy lub pozoru (under all changes of mode, form or appearance). Nawet byt fizyczny i byt psychiczny (właściwie: materya i duch) nie są ostatniemi [najwyższemi] bezwzględnemi, stojącemi naprzeciw sobie rzeczywistościami (rzeczywistemi antytezami), lecz jeden zarówno jak drugi powinien być uważany tylko za znak nieznanej rzeczywistości, która leży pod niemi, jest ich podstawką (the one is no less than the other to be regarded as but a sign of the unknown reality which underlies both.)

Absolvere 1° odwiązać — uwolnić w znaczeniu ogólnem
Tac. A. 4.23. Is annus populum R. longo bello absolvit.
Prud. Cathem. 12.146. Animā nō perituram, cū corpore fuerit absoluta.
2° W sądownictwie: uwolnić, ogłosić niewinnym.
Cic. Q. Fr. 2.16. Drusus de praevaricatione absolutus
Auct. ad Her: 2.13. — absolvit injuriarum eum.
3°: puścić, wyprawić, odprawić — uwolnić się z czemś
Plaut. Most. 3.2.153. Te absolvam brevi
4° absolvere creditorem zapłacić wierzyciela.
5°: wykończyć, udoskonalić
Cic. Fin. 4.13: Quid est quod a natura absolvi et perfici debeat

Absolutus 1° w znaczeniu dosłownem
2° uwolniony przed sądem.
3° ukończony: opp: inchoatus
Cic. Q. Fr. 3.1.4. Absolutum offendi in aedibus tuis tectum.
Suet. Caes. 46. absoluta villa
4° perfectus = συντελής
Cic. Fin. 2.27. Neque appellatur vita beata, nisi conferta et absoluta
Plin. ep. 9.38. Legi librum numeris omnibus absolutum.
Plin. 9.5.4. Absoluta similitudo
10.22.29. Absoluta nigrities.
5°: opp: hypothet: = simplex sine adjunctione
Cic. In. 2.57. Hoc mihi videor videre, esse quasdam cum adjunctione ~~simplices et absolutas~~ necessitudines, quasdam simplices et absolutas.
albo = nō juratus
Ammian. 14,10 veritatis sermo absolutus et simplex
6° opp: ambiguus, nō certus
Ulpian. Dig. 37.10.3. absoluta causa
Cic. de inv. 1.11. Absoluta (constitutio) est quae ipsa in se continet juris et injuriae quaestionem; assumtiva, quae ipsa ex se nihil firmi dat ad recusationem, foris autem aliquid defensionis assumit.
Id. Part. or. 26.94. Confitens ante causa alia est absoluta et perfecta per se, alia aliquid adjuvans et efficiendi socia quaedam
Id. inv. 1.12. absoluta quaestio est ea, quae tantum unum habet oppositum, ut si quaeratur a Corinthiis bellum indicendum sit an nō.
Absolutum verbum dicitur a Gram: quod per se profertur et sine casu; absoluta verba, quae perfectae actionis significationem habent, ut caleo, horreo, quemadmodum inchoativa vocantur, quae imperfecte aliquid significant ut calesco, horresco.
Absoluta nomina aut pronomina, quae per se aliquid significant nec egent alterius nominis conjunctione, ut deus, ratio
Absoluta adjectiva quae positiva dicuntur
Quint. 9.3. Utimur vulgo et comparativis pro absolutis, ut cum se quis infirmiorem esse dixerit.

Cóż to znaczy „absolut" bezwzględny? Ferrier w swoich instytucyach metafizycznych (Institutes of Metaphysics) nazywa wywody Hamiltona o bezwzględnym bycie dźwiękiem lub szelestem słów. (mere hubbub of words.)

Absolutus = odwiązany, uwolniony — ma tylko sens jakiś, jeśli się dodaje: od czego. Ponieważ i rzecz, którą i rzecz od której, się odwiązuje lub uwalnia może być rozmaitego rodzaju, wyraz nawet w tem pierwotnem znaczeniu ma kilka odcieni.

(Inne znaczenie = doskonałości, wtedy jednak trzeba by dodać, w czem rzecz jaka jest doskonała,

W pierwszem znaczeniu myśli się zawsze oderwanie rzeczy od jakiegokolwiek względu — dla tego bezwzględną —

